

Den eneste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af:

*Forslag til lov om leje,
forslag til lov om boligbyggeri,
forslag til lov om ekstraordinær grundskyld
og ejendomsskyld til kommunen,
forslag til lov om ændring af lov om kom-
muneleje og ejendomsskatter m. v.*

og

*forslag til lov om ændring i lov om folke-
forsikring. (Om personlige tillæg til invalide-
og folkepensionister m. v.).*

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 441).

Forhandlingen genoptoges.

Niels Andersen: Det lovkompleks, vi her behandler, vedrører mange mennesker på et fundamentalt område, idet det nemlig angår den pris, man skal betale for at have et hjem.

Der er i 1939 blevet grebet ind fra lovgivningsmagts side på dette område, og disse foranstaltninger har, således som boligministeren udtrykte det i sin fremsættelse, givet mange en forkert prisformelse vedrørende den pris, man anser for rimelig for en bolig.

Da restriktionerne blev indført, var der krig og ufred i verden, som hindrede en naturlig tilvækst i boligmassen, hvorfor det var en naturlig opgave for lovgivningsmagten at sikre, at der ikke kunne spekuleres med den forhåndenværende boligmasse eller finde nogen udbytning sted på grund af, at ekstraordinære tilstande rådede. Imidlertid har det været en naturlig opgave for de regeringer, der fulgte efter krigens ophør, at gennemføre en gradvis afvikling af disse krigsbetonede restriktioner. Der er foretaget små forsøg i den retning, men nogen afvikling har der jo slet ikke været tale om, og det er heller ikke nogen let opgave, netop fordi problemet berører noget meget fundamentalt i det enkelte menneskes tilværelse.

Imidlertid er alle enige om, at det vil være det bedste at komme frem til frie tilstande på bolig- og byggeområdet. Netop fordi restriktionerne har været opretholdt så længe, er opgaven blevet umådelig van-

skelig at løse, men det er altså nu faldet i trekantregeringens lod at løse denne opgave og i hvert tilfælde at føre denne lovgivning et væsentligt skridt frem mod en frigørelse, således at forholdene for de pågældende områder mest muligt kan nærme sig de tilstande, der ville have været rådende, såfremt udviklingen havde formet sig frit og uhæmmet.

Det er min opfattelse, at det, regeringen først og fremmest har haft for øje ved udarbejdelsen af de foreliggende lovforslag, er dette, at det skal være muligt for hver eneste borger at få en bolig, at få et hjem. Hensynet hertil har ikke gjort det muligt, at vi på én gang kom frem til den fulde frihed. Derfor er der i de foreliggende lovforslag stadig væk en del restriktioner, men tendensen peger klart og tydeligt frem mod en afvikling. Den lovgivning, der her foreligger forslag om, appellerer i høj grad til det frie initiativ, og her afhænger meget af, i hvor vid udstrækning restriktionerne fortsat skal have en afgørende indflydelse. Den økonomiske situation, der råder i øjeblikket, danner i virkeligheden et meget gunstigt grundlag for en frigørelse fra restriktionerne. Forudsætningen for helt frie forhold på såvel bolig- som byggeområdet er, at der tilvejebringes en så stor boligmasse, at der skabes den fornødne konkurrence, således at der faktisk tilvejebringes et overskud af boliger.

En anden betragtning, der har ligget til grund for udarbejdelsen af de foreliggende forslag, er den, at borgeren naturligvis skal have råd til at betale den pris, en bolig koster, såfremt alle restriktioner skal opheves. Den pris, der i dag er på nybyggeriet, gør det i mange tilfælde umuligt for en almindelig arbejds løn at kunne klare en sådan boligudgift. Ønsker man at tilvejebringe sådanne tilstande, at en almindelig arbejds løn skal kunne klare en sådan boligudgift i nybyggeriet, er der efter min opfattelse to veje, man kan gå, såfremt man skal nå frem til dette mål: enten må man gøre byggeriet billigere, eller man må tilvejebringe sådanne tilstande, at borgerne får mulighed for at tjene mere. Begge veje er efter min opfattelse farbare. Byggeriet må kunne rationaliseres og gøres billigere, og de mindre renteudgifter på det fremtidige byggeri må betyde billigere boliger. Ind-

[Niels Andersen.]

tjeningen for den enkelte borger må også ved en øget produktion og øget produktivitet kunne sættes op, særlig på baggrund af den rationalisering og udbygning af hele vort erhvervsliv, vi står over for. Alt afhænger naturligvis af befolkningens forståelse og medvirken.

Også de store årgange og den kommende generation har været med i overvejelserne ved udformningen af de foreliggende forslag. Man må ikke alene se på de foreliggende problemer som lejer eller som ejendomsbesidder, men også se på problemerne som noget, der vedrører vore egne børn og den slægt, der kommer efter os. En opretholdelse af de nugældende restriktioner vil uden tvivl betyde øgede vanskeligheder for næste generation, og derfor må vi nu gå den vej, der fører frem mod frie forhold, men i et sådant tempo, at vi alle kan være i vognen.

Efter disse indledende bemærkninger skal jeg gå over til en nærmere omtale af de enkelte lovforslag.

Om forslag til lov om leje vil jeg sige, at huslejestoppet jo har bevirket, at lejen i førkrigslejligheder ikke har kunnet tilpasse sig de stigninger, der er indtrådt i ejendommenes driftsudgifter som følge af stigningerne i prisniveauet, og der er opstået en betydelig forskel mellem huslejen i den ældre og den nyere boligmasse. Huslejestigningen i landkommunerne og forstadskommunerne er højere end de stigninger, der har fundet sted i byerne; som følge af den ejendomsbeskatning, der har været i landkommunerne og i forstadskommunerne, har man kunnet notere en stigning i huslejeniveauet, som andrager 40-60 pct. i forhold til 1939-lejen, medens den stigning, der har fundet sted i byerne i henhold til den lovgivning, der er gennemført, har andraget ca. 30 pct. Der er således en væsentlig forskel på den stigning, der har fundet sted i landkommunerne, og den stigning, der har fundet sted i byerne. Den omkostningsbestemte leje i nybyggeriet er ca. tredoblet siden 1939. Der er således i disse forhold ting, som gør det tydeligt og klart, hvilke problemer der foreligger i dag.

Følgen af denne udvikling er blevet, at de gamle ejendomme er blevet dårligt vedligeholdt; der har ikke været det konkur-

rencement, der kunne ønskes, og man har således kunnet unddrage sig den vedligeholdelse af de gamle ejendomme, som også rent nationaløkonomisk naturligvis er ønskelig. Det har ikke været muligt i løbet af den tid, restriktionerne har været gældende, at opbygge en boligreserve. Restriktionerne har hæmmet foretagsomheden og også hæmmet den fornødne finansiering af nybyggeriet. De små og lave huslejer i den gamle boligmasse har bevirket, at finansieringsinstitutionerne har været tilbageholdende, og endvidere medført en dårligere udnyttelse af den forhåndenværende boligmasse, fordi de borgere, der bor i den ældre og billige boligmasse, ikke har ønsket at fraflytte deres billigere boliger, som i mange tilfælde er alt for store i forhold til den pågældende families behov.

Også et andet forhold spiller ind, nemlig den faldende beboelsestæthed i forhold til 1939. Det er ikke i sig selv en ugunstig udvikling, men den er udtryk for, at den forhåndenværende boligmasse er dårligt fordelt. Lejeforskellen mellem den gamle og den nye boligmasse har medført en unormal bolig efterspørgsel; der har været stor efterspørgsel efter de gamle og billige lejligheder, medens det i nogle tilfælde har knebet med at få lejlighederne i nybyggeriet lejet ud. Dertil kommer, at den store forskel mellem huslejerne i den gamle og den ny boligmasse af mange mennesker føles som en uretfærdighed, ganske simpelt fordi mange mennesker i vort samfund er lønnet i henhold til pristallet; de mennesker, der har betalt en billig husleje, fordi de har boet i den gamle boligmasse, har således været begunstiget på bekostning af de mennesker, der har måttet betale den høje husleje. Der er således fremkommet en følelse af uretfærdighed som følge af, at restriktionerne har været opretholdt, som følge af det gældende huslejestop.

Ser man på forholdet mellem indkomst og husleje, viser det sig, at mange interessante ting gør sig gældende. En arbejders udgift til husleje udgjorde før krigen 22,2 pct. af den disponible indkomst, det vil sige bruttoindkomsten med fradrag af skatter; hvis man medregner brændsel og lys i udgiften, androg den 28,2 pct. De tilsvarende tal for nybyggeriet i 1957 er 20,1 pct. af indtægten i udgift til bolig og, hvis

[Niels Andersen.]

man medregner brændsel og lys, 26,7 pct. Men så kommer det skæbnsvangre, og det er forholdet i det gamle byggeri i dag, hvor udgiften til bolig kun andrager 6,5 pct.; og tager man brændsel og lys med, andrager den 13,1 pct. Man kan dér se svælget mellem procentsatserne i den gamle og den nye boligmasse, og det føles selvsagt uretfærdigt af mange mennesker.

Hvad er så hovedpunkterne i det foreliggende lejelovsforslag? Det er først og fremmest, at der skal tilstræbes en tilpasning mellem huslejeniveauerne i den gamle og i den nye boligmasse, endvidere at restriktionerne ophæves i kommuner med indtil 3 000 indbyggere, mens i kommuner med mellem 3 000 og 20 000 indbyggere kommunalbestyrelsen afgør, om restriktionerne skal opretholdes. Kommunalbestyrelserne får altså den afgørende indflydelse på, om restriktionerne på dette område skal opretholdes i kommuner med op til 20 000 indbyggere.

I de områder, hvor huslejestoppet opretholdes, gives der tilladelse til i det første år efter 1. april 1959 at hæve huslejen med 8 pct. af 1939-lejen; af disse 8 pct. bindes de 5 pct. til indvendig vedligeholdelse, mens de 3 pct. stilles til rådighed for ejerne. I det næste år kan der foregå en stigning med yderligere 8 pct., hvoraf de 5 pct. reserveres til udvendig vedligeholdelse, mens de 3 pct. bliver stillet til fri rådighed for grundejerne. Der tillades altså en stigning i huslejen i de kommuner, hvor restriktionerne opretholdes, på i alt 16 pct. af huslejen i 1939.

Man kan så spørge, om den foreslåede fordeling af huslejestigningen er rimelig: man binder de 10 pct. og giver grundejerne 6 pct. til fri rådighed. Nu skal man gøre sig klart, at det jo også er til gavn for grundejerne, at deres ejendomme bliver vedligeholdte, idet de midler, som foreslås bundet til henholdsvis indvendig og udvendig vedligeholdelse, jo vil komme grundejerne til gode, i det øjeblik ejendommen sælges.

Ud over disse 16 pct.s forhøjelse foreslås der en forhøjelse af den kommunale grundskyld og ejendomsskyld. Denne forhøjelse vil kunne medføre en forhøjelse af huslejen på ca. 7 pct. i 1959 og i 1960 ligeledes 7 pct. af huslejen i 1939. Det bliver i alt ca. 14 pct.

af 1939-huslejen. Den ekstraordinære grundskyld skal beregnes af de til enhver tid gældende skattepligtige grundværdier, mens den ekstraordinære bygningskat beregnes af de skattepligtige værdier, der danner grundlag for den fikserede ejendomsskyld. Den aftrappes over en 40-årig periode.

Endvidere foreslås det, at restriktionerne helt ophæves for nybyggeri, som er opført uden offentlig støtte, og som tages i brug efter 1. april 1959. Jeg vil gerne pege på, at der her er et område, hvor det frie initiativ kan sætte ind; der bliver nu mulighed for at skabe både billige og konkurrence-dygtige boliger; der bliver virkelig brug for, at man anstrenger sig for at fremstille boliger til en populær pris og boliger, som er indrettet således, at folk ønsker at bo i dem.

Det foreslås, at bopælskravet ophæves helt, altså kravet om, at folk skal have boet 2 år i en kommune, før de får ret til en lejlighed; det er jo uimodsigeligt et skridt frem imod en frigørelse. Endvidere ophæves kontrollen med udlejning af enkeltværelser og møblerede lejligheder; også dette må regnes for en frigørelse fra de hidtil gældende restriktioner.

Med hensyn til det foreliggende lovforslag om boligbyggeri vil jeg gerne understrege, at forudsætningen for en afvikling af restriktionerne er en tilstrækkelig stor byggevirksomhed. Den økonomiske situation, vi har i dag, indebærer muligheden for en omlægning af finansieringen fra statsfinansiering til finansiering gennem de private pengeinstitutter, men det er klart, at en overgang til privat finansiering må ske gradvis. Det er ikke muligt for de bestående pengeinstitutter straks at overtage den finansiering, der er nødvendig for at opretholde et tilstrækkelig stort boligbyggeri, og derfor må omlægningen ske gradvis. En tilpasning af lejeniveauerne i den gamle og den nye boligmasse vil medføre bedre belåningsmuligheder for nybyggeri.

Det første trin i afviklingen af statsfinansieringen må være dette, at parcelhusbyggeriet fremtidig finansieres af private pengeinstitutter. Vi har jo på dette område i de seneste år i meget høj grad haft en udvikling, der peger hen herimod, idet man i meget stor udstrækning har anvendt kapitel V A-byggeri, og det, der nu sker, er i og for sig kun en videre udbygning heraf, således

[Niels Andersen.]

at man helt kommer over til, at parcelhusbyggeriet bliver finansieret af private pengeinstitutter.

Hovedvægten i det foreliggende lovforslag er lagt på en overgang fra statsfinansiering til statsgaranti for tredjeprioriteter. De programmer, der skal danne grundlaget for den bevillingsvirksomhed, som fortsat skal bestå for at sikre et tilstrækkeligt stort byggeri, fastlægges over 3 år ad gangen, således at bygherrer, pengeinstitutter og andre implicerede kan være klar over den rytme, der er fastlagt 3 år frem i tiden. Man tilsigter i henhold til dette lovforslag et byggeri, som skal andrage 23 000 lejligheder om året. Det er nødvendigt, at vi kommer op på dette tal for at skaffe lejligheder til de årgange, der rykker frem, og for at vi kan få den sanering, som er hårdt tiltrængt adskillige steder i landet.

Da der kan være tvivl om, hvorvidt de bestående pengeinstitutter vil være i stand til at sikre den fornødne tilgang af kapital, foreslås tredjeprioriteringsinstitutter oprettet. Lånegrænsen i disse institutter bliver 75 pct., således at man altså ved fremtidigt byggeri kan opnå lån på op til 75 pct. af byggesummen. Der er her et incitament for den enkelte borger, som ønsker at skaffe sig et hus eller en lejlighed, til at gøre det helt uafhængigt, blot han er i stand til selv at spare de 25 pct. op.

Statslånsvirksomheden bliver fremtidigt kun supplerende i forhold til statsgarantivirksomheden, således at de kræfter, der skal arbejde med disse spørgsmål, i meget høj grad selv kan bestemme, i hvor vid udstrækning statsgarantivirksomheden skal opretholdes. Statslånsvirksomheden vil blive aftrappet over 3 år, således at man i løbet af denne 3 års periode vil komme ned fra det nuværende beløb, som andrager et udlån på ca. 320 mill. kr. fra staten, til ca. 100 mill. kr. Det er en væsentlig frigørelse fra statsfinansieringen, der her finder sted.

Lånegrænserne med kommunal garanti afhænger af bygherrekategorien. Ved socialt byggeri bliver lånegrænsen 94 pct.; om denne procentsats står der jo nogen diskussion, idet man ser den i forhold til, hvad der i øvrigt kan opnås ved privat byggeri, hvor lånegrænsen er 85 pct. og for mindre-bemidlede 90 pct. Om forskellen i lånegræn-

sen mellem socialt byggeri og privat byggeri har der allerede i den debat, der her finder sted, været udvekslet meninger. Det ærede medlem hr. Carl P. Jensen sagde klart i går, at hvis det private byggeri ville forpligte sig på samme måde som det sociale byggeri, så kunne man diskutere lånegrænsen. Den forrentning af lånene, der skal finde sted, vil afhænge af markedsrenten; afdragstiden for privat og socialt udlejningsbyggeri bliver 45 år og for privat parcelhusbyggeri 30 år. Man når her frem til helt naturlige tilstande. Det bliver markedsrenten, den til enhver tid gældende rente i det fri marked, der bliver gældende, og afdragstiden bliver kortere end nu.

Byggeriet for de mindst bemidlede i samfundet er det hensigten at øge fra 350 til 2 000 lejligheder om året. Jeg anser det for at være et samfundsgode, at man gør det muligt for de mindst bemidlede på rimelige og fornuftige vilkår at få deres egen bolig.

Adgangen til at yde statslån til kommunalt institutionsbyggeri bortfalder helt. Kommunerne kan selv finansiere dette byggeri lige så godt som staten, og derfor fritager man fremtidig staten for den byrde, det hidtil har været for den at skulle finansiere kommunalt byggeri.

Hvad angår huslejetilskuddene, som kommer til at omfatte hele boligmassen, forlader man begrebet sygekassegrænsen og går over til at operere med et begreb, som man kalder husstandsindkomst; indtægtsgrænsen for at kunne opnå fuldt huslejetilskud bliver 12 000 kr., og med højere indtægter op til 18 000 kr. aftrappes tilskuddene. Man kan diskutere, om disse tal er de rigtige. Det afgørende for, om børnerige familier kan opnå børnetilskud, bliver, om der foreligger et socialt behov. Så kan man diskutere, om der foreligger et socialt behov hos familier, der har 12 000 kr. eller mere i indkomst, men det afhænger jo helt af det omkostningsniveau, de pågældende er underkastet. Kommunerne overtager helt huslejetilskudsordningen som følge af den beskatning, der finder sted af ejendommene.

Med hensyn til m²-tilskuddet er regeringen principielt af den opfattelse, at det helt skal bortfalde, og der foreslås derfor i det foreliggende lovforslag en aftrapning, således at man i 1973 helt kommer bort fra m²-tilskuddet.

De økonomiske konsekvenser af det fore-

[Niels Andersen.]

liggende lovforslag om boligbyggeri bliver, at man nedsætter statsfinansieringen fra det, den er i indeværende finansår, nemlig 320 mill. kr., til i 1962-63 kun at skulle andrage 100 mill. kr. Det betyder en frigørelse af statsmidlerne; det afhænger imidlertid i meget høj grad af det private initiativ, om det resterende statstilskud helt skal overflødiggøres, men muligheden herfor foreligger altså.

Jeg kommer dernæst til lovforslaget om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunerne. I henhold til det foreliggende forslag tillades en beskatning af ejendommene på 14 promille i løbet af 2 år, og det svarer til ca. 14 pct. af 1939-huslejeniveauet. Der lægges 14 promille på grundværdierne og 14 promille på bygningsværdierne. Den beskatning, der finder sted af grundværdierne, er en beskatning af den til enhver tid værende værdi, hvorimod den beskatning, der finder sted af bygningsværdierne, er på en fikseret værdi, og skatten skal aftrappes over en 40-årig periode. Provenuet af denne skat vil andrage i alt ca. 136 mill. kr., og det skal anvendes dels til huslejetilskud til børnerige familier, dels til nedsættelse af den kommunale indkomstbeskatning. Der vil efter de oplysninger, der er meddelt i bemærkningerne, blive ca. 120 mill. kr. til nedsættelse af de kommunale indkomstskatter. Beskatningen kan overvæltes på huslejen og kommer delvis til at virke som en udligning i huslejeniveauerne.

Man kan sige, at såfremt denne beskatning ikke fandt sted, ville konjunkturgevinsten blive kapitaliseret, og det erkender man også fra oppositionens side, idet man jo bl. a. i Dagens Nyheder den 20. d. m. har skrevet, at påligningen af de ekstraordinære ejendomsskatter betyder en kapitalisering på 2 800 mill. kr. Det betyder en kapitalisering af værdier, som er skabt dels i ly af restriktionerne, dels som følge af samfundets vækst og udvikling.

Oppositionen ønsker, at hele stigningen i huslejerne skal gå til grundejerne. Så vidt jeg har forstået, finder grundejerne den beskatning, som her finder sted, helt rimelig, men der er her trukket en meget klar linje mellem den opfattelse, retsforbundet har, og den opfattelse, oppositionen har.

For grundskyldens vedkommende har vi gang på gang peget på det urimelige i, at grundværdiernes stigning skal gå i private lommer. Det er samfundets udvikling, der befordrer stigningen, og samfundet alene har krav på disse penge. Det system, der hidtil har været rådende, har betydet større og større omkostninger generation efter generation, og det har betydet øgede byrder i form af renteudgifter. Fortsætter denne udvikling, betyder det, at vi øger byrderne. Ikke alene de penge, der skal tilvejebringes for at købe de pågældende ejendomme, men også den forrentning, der skal finde sted, betyder øgede byrder på vore ejendomme. Man kan her operere med et konkret tal på 2 800 mill. kr., og man kan diskutere, om disse 2 800 mill. kr. skal gå til grundejerne ved salg af de ejendomme, der her er tale om, eller man skal inddrage disse penge, som er skabt, som jeg før sagde, i kraft af restriktionerne og i kraft af samfundets udvikling. Det helt rimelige efter min opfattelse er, at man inddrager denne stigning. Man vil kun øge byrderne og omkostningsniveauet for den kommende generation, såfremt man ikke gennemfører denne beskatning til letelse af indkomstskatten i kommunerne.

Der tales fra oppositionens side om, at dette er et indgreb i ejendomsretten; men hvad har man her i livet ejendomsret til? Har man ikke fuldt så stor eller snarere større ejendomsret til det, man erhverver ved sit arbejde, som til det, der skabes af samfundet i fællesskab? Oppositionen har aldrig haft betænkeligheder ved at beslægtede en del af den ejendomsret, man har til sit arbejdsudbytte, men derimod protesterer den altid meget, meget kraftigt, så snart man ønsker at beskære det udbytte, der kommer af samfundets fælles virke. Det mener oppositionen at have patent på. Man mener, det er noget, som der ikke kan røres ved, og taler om ejendomsrettens ukrænkelighed; men kun hvor der er fortsat mulighed for en udbytning af befolkningen, værner man ejendomsretten, men ikke dér, hvor det enkelte menneske har erhvervet ejendomsret til sit arbejdsudbytte.

Der er her trukket en meget klar linje op mellem retsforbundets politik og oppositionens politik. Der klages til tider over, at al den partipolitik, der føres her i landet,

[Niels Andersen.]

løber sammen, så man ikke kan se forskel; men her synes jeg nok tør trække en klar linje og hævde, at oppositionen fortsat ønsker at begunstige de besiddende og at gøre stadig større indgreb i den ejendomsret, som den enkelte borger har til udbyttet af sit arbejde.

Om det foreliggende lovforslag kan man med rette sige, at det ikke for grundskyldens vedkommende er et led i udligningen, men det er en lovgivning, som vil betyde billigere byggeri i den kommende tid, fordi den ned sætter grundværdierne, og det er noget meget væsentligt. Man skal passe på at bevare evnen til at se ud over sin egen næsetip og søge at gøre vilkårene for den kommende generation mere gunstige, end de har været i den tid, vi lever i.

Det andet af de af indenrigsministeren fremsatte lovforslag, forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter m. v., medfører, at de gældende begrænsninger i købstædernes adgang til at forhøje grundskyldpromillen bortfalder, således at en videre udvikling med omlægning fra skat til skyld kan gennemføres. Oppositionen ønsker, at den fulde huslejestigning skal gå til grundejerne. Man ønsker måske en del mere end foreslået bundet til udvendig og indvendig vedligeholdelse, men trods alt ønsker man, at hele stigningen skal gå til grundejerne, idet vedligeholdelsesbeløbene jo i den sidste ende vil komme grundejerne til gode ensidigt. Endvidere ønsker oppositionen mulighed for fortsatte stigninger for grundejerne, stigninger, som vil fordyre omkostningerne for den kommende generation. Det er jo helt urimeligt, at den mand, som har opsparet 10 000-15 000 kr. og har erhvervet sig en virksomhed, skal bruge sine opsparede midler til at sætte i grundværdien og derefter være nødt til at låne penge til investeringer i produktionsmidler. Vi burde kunne komme frem til, at enhver kunne overtage et stykke jord på grundskyldvilkår, ganske simpelt ved at betale den jordrente, som man i dag alligevel

betaler til finansieringsinstitutterne. Man bør i dansk lovgivning komme frem til, at den kapital, der er bundet i jorden, frigøres til investering i produktionsmidler. Det vil lette adgangen til selvstændigt erhverv for ungdommen, det vil øge den indsats, der bliver gjort, og øge produktiviteten og dermed produktionen.

På den anden side ønsker regeringen og regeringspartierne, at en passende del af huslejestigningen skal gå til husejerne, således at vedligeholdelsen kan tilgodeses og en passende forrentning af de investerede penge finde sted. Samtidig ønsker regeringspartierne en billigørelse af fremtidigt byggeri, og vi anser den lovgivning, der her er foreslået, for at være et skridt frem imod en omlægning fra skat til skyld. Det vil medføre, at vi for fremtiden får billigere byggeri, det vil medføre en nedsættelse af den fremtidige købesum for jord, og dette vil igen medføre mindskede byrder for den kommende generation. Vi skal efter retsforbundets opfattelse videre ad denne vej. Vi er her i færd med at gennemføre en lovgivning, der kan blive skelsættende i dansk skattelovgivning, og det er mit håb, at det må lykkes de 3 partier, der har fundet sammen i et regeringssamarbejde, også i fremtiden at stå sammen om at gennemføre en lovgivning, hvorefter vi kan nå frem til at bringe den kapital, der nu er bundet i jord, ud til investering i produktionsmidler. Det er helt urimeligt, at man som følge af samfundets vækst og udvikling skal indkassere konjunkturgevinster, og den lovgivning, der her er foreslået, viser, at de tanker, som retsforbundet har talt for igennem mange år, er ved at vinde frem og vinde større forståelse ude i befolkningen. Vi er sikre på, at det er den rette vej; vi er sikre på, at hvis vi følger den vej, vil vi komme frem til mere lykkelige tilstande og forhold i vort samfund.

Det lovforslag, som den højtærede socialminister har fremsat, tilsigter en ændring i folkeforsikringsloven, som medfører, at invalider og folkepensionister får kompen-

[Niels Andersen.]

sation for den huslejestigning, der kan forventes. Vi kan medvirke til gennemførelse af dette lovforslag.

Det er mit indtryk, at de fundamentale problemer, vi her er inde på, vinder større og større forståelse ude i befolkningen, og hvis man vil erkende det, vil jeg med formandens tilladelse fremkomme med et kort citat, som illustrerer tilstanden, sådan som jeg opfatter den. Kaj Munk har sagt:

„Dampen er lidt mat,
men sejden koges under låget;
men vær vis på, at den koges.“

Alfred Jensen: Jeg er enig med såvel ministeren som de foregående ordførere i, at boligforholdene i vort land ikke er tilfredsstillende, men jeg ser ikke forskellen i huslejeniveauerne som det store problem, som hovedproblemet. Nej, det utilfredsstillende i situationen ligger andre steder; det er for det første det, at der fortsat er bolig-mangel. Jeg ved ikke, om tallet 16 000, der nu nævnes, er det rigtige, men ingen er i tvivl om, at vi fortsat har bolig-mangel, og at den hovedsagelig gør sig gældende i hovedstadsområdet og i de store købstæder. Dernæst har vi en masse saneringsmodne kvarterer. I København gøres antallet af saneringsmodne lejligheder op til 30 000, og det vil sige, at i disse områder lever omkring 100 000 landsmænd under dårlige vilkår. Lægeundersøgelser viser, at sygdomme forekommer hyppigere hos beboere i de dårlige kvarterer end hos beboere i de nye og bedre boliger, og samfundets omkostninger til hospitalsophold for denne del af befolkningen er betydelig større, end de er for den øvrige del af befolkningen. Dertil kommer, at vi har en lang række utids-svarende boliger, der burde forbedres, så de først og fremmest blev et bedre værn mod fugt og kulde, men også således, at de forsynedes med de goder, som det moderne udstyr betyder. Endelig er der adskillige enlige, som ønsker og egentlig også har krav på at få en selvstændig bolig.

Alt dette viser, at der her i samfundet er adskillige brøst, der burde rådes bod på. Når man tænker på de løfter, som blev udstedt ved krigens afslutning, og det, der blev sagt om muligheden for at realisere dem, er det et forstemmende bil-

lede, vi har for os; der blev dengang sagt, at der var materialer, penge og arbejdskraft til at bygge 30 000 boliger om året, og det vil sige, at vi over en 5 års periode skulle kunne overvinde bolig-mangelen. Det er ikke sket, til trods for at det er mere end 13 år siden krigen sluttede, og det er ikke, fordi vort samfund ikke kunne ofre mere på boligens forbedring, end der er ofret. Hvis vi sammenligner den investering i boligbyggeriet, der har fundet sted her i Danmark, med den investering, der har fundet sted i de andre skandinaviske lande, vil vi se, at vi ligger i bunden, idet der af bruttonationalproduktet i perioden fra 1948 til 1954 i Finland er anvendt 6,6 pct. til boligbyggeri, i Norge 5,1 pct., i Sverige 4,4 pct., men i Danmark kun 3,2 pct. Boligministeren gør opmærksom på, at der investeres lige så meget i biler som i boliger. Selv om vel ingen har noget imod, at det, der er nødvendigt af lastbiler, rutebiler og personbiler anskaffes, kan enhver vist indse, at det af hensyn til folkelivet er mere nødvendigt, at der i større omfang investeres i boliger end i anskaffelsen af transportmidler. Jeg vil da heller ikke undlade i denne forbindelse at gøre opmærksom på, at vi i denne periode, hvor vor investering i boligbyggeri altså ligger i bunden, hvad Skandinavien angår, har investeret i militærbyggeri 150 mill. kr. årlig, hvilket svarer til et byggeri af 3 000-4 000 lejligheder. Det forekommer mig, at når man vejer de forskellige hensyn mod hinanden, ser man, at der har været lagt alt for ringe vægt på at forbedre boligforholdene, så menneskene, den vigtigste og værdifuldeste kapital, vi har, får betryggende vilkår at leve under.

Jeg har mærket mig det, der findes af materiale i forbindelse med lovforslagene. Der forsøger man at karakterisere situationen som ikke så særlig dårlig. Efter de beregninger, der er foretaget, skulle der nu bo færre mennesker pr. værelse i lejlighederne end før krigen. Jeg har også læst statistikken over, hvor meget der af en gennemsnitsarbejdsindtægt anvendes til leje, lys og brændsel i en nybygget bolig nu, og hvad der anvendtes før krigen, og jeg kan nok se, at når man stiller disse tal op, skulle billedet være lysere. Det er det måske også, dog kniber det med at se det i det daglige. Men én

[Alfred Jensen.]

ting er i hvert fald korrekt, og det var ministeren i øvrigt inde på, nemlig at det sammenligningsgrundlag, vi har fra 1939, ikke angiver en tilfredsstillende situation. Tværtimod, i 1939, i 1938, i 1937 — vi kan endda gå længere tilbage — var man alt andet end tilfreds med boligforholdene. Der var kvarterer, der burde kondemneres ikke alene i hovedstaden, men også i Helsingør, i Odense, i Randers, i Ålborg, i Århus og i andre byer. Jeg tror enhver vil give mig ret i, at den sanering, der er foregået i denne periode, er såre beskeden og aldeles utilstrækkelig. Ligeledes havde vi overbefolkede lejligheder i et sådant omfang, at man erkendte, det var et problem, som måtte løses. Det er en kendsgerning, at den leje, der skulle betales i nybyggeriet, var af en sådan størrelse, at familier med beskeden indkomster og med børn ikke havde mulighed for at flytte ind i en sådan lejlighed, ikke var i stand til at skaffe det, der skulle udredes for ikke alene at klare huslejen, men også de mest elementære udgifter, så familien kunne leve en tålelig tilværelse; men når det er tilfældet, tjener det ikke noget fornuftigt formål at lave særlig megen statistik over forholdene dengang. Det, der er brug for, er en erkendelse af, at forholdene dengang ikke var tilfredsstillende, og at de ikke er det i dag. Jeg er ikke den første ordfører, som må sige, at den leje og de indskud, der kræves i nybyggeriet, er af en sådan højde, at familier, som burde, og som har lyst til at flytte ind i sådanne ejendomme, ikke har de økonomiske muligheder herfor. Det er på denne baggrund, man må rejse spørgsmålet om at få boligmangelen afhjulpet, at få de saneringsmodne boliger nedrevet og erstattet med nye og få de utidssvarende boliger, der kan forbedres, sat i en mere forsvarlig stand. Det vil sige, at det, man har brug for, er et forstærket byggeri af et sådant omfang, at boliger ikke fortsat er en mangelvare. Der må også bygges på en sådan måde, at lejen bliver overkommelig for medborgere med almindelige arbejdsindkomster.

Men hvad er det, der er sket? Man kommer det ene år efter det andet med forslag om afvikling af byggestøttelovgivningen, om afvikling af den beskyttelse, lejerne i lejeloven har haft mod husleje-forhøjelse,

mod opsigelse. Og hvad er så begrundelsen for, at man skal sætte ind for den forhøjelse af lejen, som foreslås? Jeg har hæftet mig ved, at der siges, det skal være utilfredshed hos dem, der betaler den store leje i nybyggeriet, over, at der findes medborgere, der bor billigt i gamle boliger, at en fortsat fastholdelse af lejen på det nuværende niveau vil være en fare for nybyggeriet, og at der ikke skulle være penge nok til reparationer. Det skulle være begrundelsen for en udligning.

Her i tinget har vi flere gange stået over for forslag om forhøjelse af lejen i den gamle boligmasse. Det har været tilladt at træffe aftale om frivillig lejeforhøjelse, og man erkender, at lejen som følge heraf er steget 35-40 pct. i sammenligning med 1939-niveauet. Deraf er i hvert fald de 23 pct. og også mere kommet udlejerne til gode. Nu foreslår man altså, at der gennemføres en ny forhøjelse, som skal være på 30 pct. af lejen i 1939. Der bliver sagt, at det er bidrag til udligning. Jeg gør opmærksom på, at den ekstra grundskyld og den ekstra ejendomsskyld også falder på de nye boliger, hvor folk må betale den høje husleje. Det er altså så som så med udligningen, når man forlanger, at de, der betaler den højeste leje, også skal bidrage til en forøget indtægt for staten og kommunerne. Jeg er ikke i stand til at sige, hvor stor en procent af lejen i nybyggeriet dette bidrag vil udgøre, men jeg vil tro, at det i kroner og øre vil komme til at udgøre mindst lige så meget som i den gamle boligmasse, vel at mærke for dem, som i forvejen må betale en temmelig stor husleje.

Man har her fra talerstolen gjort opmærksom på, at den udligning, der skal foregå ved, at udlejerne får 16 pct., ikke rammer dem, der bor i boligforeningshuse; det er rigtigt, men den ekstra grundskyld rammer også disse beboere, og det gør også en del af bygningssskylden. Det synes jeg dog skal tages i betragtning, når man vil søge at luske en sådan forhøjelse igennem under påskud af, at det er dem, der bor i den gamle boligmasse, og som bor forholdsvis billigt, som skal betale noget mere for at bidrage til at fjerne den utilfredshed, der måtte være med, at nogle bor billigere end andre.

Den kommunistiske gruppe kan ikke gå ind for det, der her foreslås. Den del af

[Alfred Jensen.]

motiveringen, som angår reparationer, forekommer mig at være meget søgt. Hvis det drejer sig om gamle boliger, ved enhver, at opførelsesomkostningerne for længst er betalt af lejerne, og hvis der ikke havde været spekuleret i disse ejendomme, havde der ikke været noget problem med vedligeholdelsen af dem, hverken indvendig eller udvendig.

Det har været på tale, at udlejerne skulle have ret til denne gevinst. Ja, juridisk har de vel ret til at indkassere de penge, som lejerne betaler i afdrag på opførelsesomkostningerne og den gæld, ejendommen er behæftet med, men har de også moralsk ret dertil? Er det moralsk rigtigt, at boliger er et spekulationsobjekt? Man taler så ofte om almenvellet og familiepolitik. Ja men kræver almenvellet da ikke, at denne sjakren med den gamle boligmasse bringes til ophør? Kræver det ikke, at man indtager en anden stilling til disse problemer, end man hidtil har gjort? Det forekommer mig, at der ikke er noget som helst hold i talen om, at lejen i den gamle boligmasse skal forhøjes, for at ejendommene kan blive vedligeholdt.

Vi har gang på gang læst om uhyrligheder i retning af spekulation. For et års tid siden kom en ejendom i den gamle bydel i København i søgelyset, fordi man efterhånden havde fået tinglyst så megen gæld på den og havde prioriteter til så store renter, at det ikke var muligt at klare udgifterne med den husleje, der forelå. Denne ejendom — jeg ved ikke, hvornår den er bygget — har formentlig i 1895 haft en værdi på ca. 60 000 kr. i henhold til den husleje, der betaltes, men den er nu efter at have givet penge til ejerne i mere end 60 år behæftet med mere end 235 000 kroners gæld. Det er da klart, at her kan der ikke være nogen som helst begrundelse for at forhøje huslejen.

Det er også karakteristisk, at man i en af de største svindelsager, vi har haft, Glindemannaffæren, erklærer, at krakket ikke ville være kommet, såfremt man havde forhøjet huslejen på et tidligere tidspunkt; det var netop udskyldelsen af denne forhøjelse, der var skyld i, at spekulationerne ikke lykkedes.

Skal dette spil have lov til at fortsætte, eller skal det standses? Skal dansen om

guldkalven have lov til at fortsætte med forstærket orkester? Det er jo det, de ærede medlemmer, der taler om husleje-forhøjelse, faktisk går ind for. Men det, der er brug for her, er ikke, at man giver efter over for de krav, der kommer fra spekulanter; det må tværtimod være, at man træffer foranstaltninger mod spekulationen, og når spekulationen går så vidt, som den gør, forekommer det os, at det ville være mere rimeligt, om man fik fastslået, at ny prioritering af gamle ejendomme ikke kan tillades, uden at staten giver sit tilsagn dertil. Så havde man en mulighed for at bremse spekulation af den art, der er foregået.

I øvrigt bør det, lejerne betaler som afdrag på ejendommene, ikke gå i spekulanternes lommer, men til det offentlige. Der er forskellige forslag fremme om, hvordan det i praksis skal løses. Jeg skal ikke i enkeltheder komme ind herpå, men bare slå fast, at det, vi nu står over for, fordrer, at man gennemfører sådanne foranstaltninger, at der ikke bliver spekulationsmuligheder med hensyn til de gamle ejendomme, at det offentlige får de prioriteter, som konjunkturerne giver mulighed for at behæfte ejendommene med, således at det bliver det offentlige og lejerne, der bliver sikret, og ikke spekulanterne.

Jeg har med interesse set, at regeringen har imødekommet de ønsker, der har været fremsat af en del lejere her i hovedstaden, om at få mulighed for på andelsbasis at overtage de boliger, de anvender. Det forekommer mig, at det er et rigtigt og et godt initiativ, men det rejser spørgsmålet, om ikke det offentlige burde have forkøbsret til alle gamle ejendomme. Hvorfor skal der være så stor en forskel i behandlingen af landbrugsejendomme og udlejningsejendomme, der benyttes til udplyndring af lejerne? Når staten har forkøbsret til jorden for at kunne sikre en bedre anvendelse af den, og vel også for at sikre det arbejdende landbrug bedre kår, var det så ikke rimeligt, om man anlagde de samme principper i lovgivningen ved behandlingen af de gamle boliger? Det forekommer os, at det er den vej, man må gå. Kort sagt mener vi, at man i stedet for at give efter for spekulanternes krav og ønsker bør gå over til at bremse spekulationen og gennemføre en nationalisering af den gamle boligmasse.

[Alfred Jensen.]

Jeg vil gerne sige et par ord om leje-forhøjelsen. Den er jo, når man medtager det, der går i ejernes lommer, og det, kommunerne skal have, anslået til at blive 30 pct., når den får fuld virkning. Jeg ved ikke, om dette kommer til at holde over for livets barske virkelighed. Jeg vil tro, der vil komme et yderligere pres på lejen, så vi vil komme til at opleve illegale leje-forhøjelser. Det er da klart, at når man slipper taget i lejen i alle byer under 20 000 indbyggere, vil der, hvor det sker, blive et sådant pres på lejen, og det er indlysende, at i de byer, hvor der fortsat er huslejestop og også fortsat boligmangel, vil der også være et sådant pres. Jeg hører til dem, der ønsker, at stavnsbåndet ophæves, men jeg må som andre erkende, at det ikke var nogen tilfældighed, at det indførtes, og det indførtes som beskyttelse for lejerne. Hvis man nu ophæver stavnsbåndet, er det da klart, at i de byer, hvor der er boligmangel, vil der komme et stærkt pres på lejen, og jeg forstår så udmærket de store købstad-kommuner, der er betænkelige ved, at man uden videre ophæver stavnsbåndet nu, og mener, at den overgangsordning, der er skitseret for hovedstadens vedkommende, også bør komme til at gælde for disse byer.

Hertil kommer jo så, at vi har en afviklingslov, hvorefter der i løbet af 5 år ikke i loven vil være den beskyttelse mod opsigelse, som vi kender nu, og når vi kan forudse, at bolig mangelen i de større byer ikke vil være overvundet, kan enhver sige sig selv, at lejerne i stort omfang vil være interesseret i at blive boende i den lejlighed, de nu har. Flytning koster penge, og man må også regne med at komme til at betale mere i leje. Også dette vil forårsage et pres fra udlejernes side på lejerne for at få dem til at gå med til at betale mere i leje — og et sådant pres vil komme, enten der er et forbud i lovgivningen eller ej. Netop derfor er det urimeligt, at man taler om afvikling af disse beskyttelsesforanstaltninger på et tidspunkt, da der ikke er sikret det nødvendige antal boliger — og enhver kan jo se, at det er der ikke.

Hvad skatten angår, stilles der i udsigt, at de 134 mill. kr., som bykommunerne får, skal bruges til skattelettelse; det vil sige, det skal de ikke alle sammen — man taler

om 120 mill. kr. Jeg skal ikke fordybe mig i betragtninger over, hvorfor man ikke regner med det fulde beløb. Hvad der interesserer mig mere i denne forbindelse er i og for sig, om en skattelettelse for dette beløb gennemføres, og hvorledes den vil komme til at virke for de forskellige dele af befolkningen. Når jeg stiller det op sådan, er det, fordi jeg har set — og daglig oplever — at kommunerne ikke indskrænker sig til at opkræve det i skat, som de nødvendigvis må have for at kunne bestride deres udgifter og foretage en rimelig opsparing. Nej, kommunerne opkræver langt, langt mere i skat. Den kommune, jeg kommer fra, har år efter år haft gigantoverskud, sidste år er rekord: 8,5 mill. kr. har man i overskud. Nu siges det, at det er en kluntet måde at opstille et regnskab på, og at det må laves om, så at man ikke i fremtiden kommer ud for overraskelser i den retning. Ja, hvis det er det, man drager ud af erfaringerne med det store overskud, er århusianerne dårlig hjulpet, for så vil man blot sige, at selve opstillingen skal være en anden, medens størrelsen af afgifterne på lys og gas bliver den samme og kommuneskattens størrelse bliver den samme. Det vil altså sige, at der ikke er nogen trang til at sætte afgifterne ned til de beløb, der med rimelighed burde være tale om. Men kan man så gøre sig nogen forhåbning om, at det, når vi gennemfører den foreslåede forhøjelse af huslejen, gennemfører en huslejeskat, vil give sig udslag i en nedsættelse af skatten med det beløb, der her er nævnt? Jeg har, synes jeg, nok grund til at tvivle, og det vil jeg også mene andre har. Det er vel også derfor, at man har efterlyst, hvad regeringen egentlig har i tankerne med en ændring af den kommunale skattelov. Et lovforslag herom hører efter min mening med i buketten af lovforslag lige så vel som de fem andre; man burde have det forelagt, så at man kunne se, hvorledes det er tanken at praktisere en sådan skatnedsættelse. Jeg har bemærket, at man er klar over, at hvis man bare foretager skattelettelse på det nuværende grundlag, vil lettelsen komme dem med de store indkomster til gode, hvorimod de, der har de små indkomster, får meget lidt. Ja men vil man komme med et skattelovsforslag, som betyder, at de, der har de små indkomster, virkelig får de

[Alfred Jensen.]

lettelser, der skal til? Jeg tvivler på det, men vi har jo lov at stille os afventende; så må man dømme, når forslaget bliver lagt på bordet.

Det vil med andre ord sige, at jeg har den opfattelse, at der ikke herigennem sker nogen udligning af den forhøjede lejebetaling, som lejerne må af med. Jeg gør opmærksom på — hvad for øvrigt også det ærede medlem hr. Carl P. Jensen har sagt — at de forhøjelser, der foreslås gennemført, først får indflydelse på pristallet i januar måned. Det vil sige, at den forhøjelse, som gennemføres pr. april næste år, først får virkning et år efter; det gælder i hvert fald den 8 pct.s forhøjelse til ejerne — hvordan det går med skatten, er jeg ikke klar over. Men det vil altså sige, at landets lønarbejdere, hvoraf hovedparten er lejere, vil komme til at mærke lejeforhøjelsen i form af en mindre indtægt i et år — selv om de, når dette år er gået, skulle få fuld dækning for stigningen. Det er et problem, hvorom der også er uenighed, og som ligeledes bør tages op til debat.

Jeg vil dernæst gerne berøre folkepensionisternes forhold. Der har været udtrykt glæde over, at socialministeren har fremsat et lovforslag om ændring i folkeforsikringsloven, hvorefter der stilles 5 mill. kr. mere til kommunernes rådighed til fordeling til rentemodtagerne. Det synes nok at være en flot gestus, men spørgsmålet er, om de forhøjelser, pensionisterne over huslejen kommer ud for, kan dækkes herigennem. Jeg ser, hr. Seierup gør opmærksom på, at adskillige pensionister, som bor i den gamle boligmasse, vil komme ud for en huslejestigning på et par hundrede kroner om året. Jeg kan ikke se, man hjælper dem gennem den forhøjelse af rådighedsbeløbet, som foreslås her, eller gennem skattenedsættelse på en sådan måde, at de holdes skadesløse. Men det er måske heller ikke meningen; i så tilfælde er det jo ikke så mærkeligt, at det er vanskeligt at finde frem til tilfredsstillende bestemmelser for denne store kategori af medborgere.

Jeg gør opmærksom på, at den forhøjelse af rådighedsbeløbet, som her foreslås, næppe slår til. Dertil kommer jo, at der er adskillige kommuner, som ikke anvender disse rådighedsbeløb, nægter at udbetale dem og

optræder brysk over for de folkepensionister, der gør opmærksom på, at der findes mulighed for tildeling af et sådant beløb, og at det faktisk er en ret for de pågældende. Hvorledes sikrer man, at der i disse kommuner gives pensionisterne erstatning for de huslejeforhøjelser, de kommer ud for? Jeg kan ikke se, der er nogen mulighed derfor. I praksis uddeles rådighedsbeløbet efter trang. Reglen er den, at hvis en folkepensionist har en smule indtægt eller en beskednen formue, får han ikke noget af det rådighedsbeløb, som kommunen disponerer over. Det vil sige, at en lang række folkepensionister kommer til at betale den øgede husleje uden at få dækning derfor.

Jeg vil dernæst gerne udtale min tilfredshed med, at der sker ændringer på to punkter i lejelovforslaget i overensstemmelse med de betragtninger, jeg gjorde gældende, da vi i sidste folketingsår behandlede forslaget om forlængelse af leje- og boligstøttelovgivningen. Paragraffen om modernisering af ejendomme må jeg læse sådan, at hvis lejernes samtykke ikke er givet, skulle udlejerens ikke have store muligheder for at gennemføre en modernisering af ejendommen. Hvis det ikke forholder sig således — det beder jeg den højtærede minister svare på — mener jeg, det bør ændres i overensstemmelse med det, jeg har gjort mig til talsmand for. Hvis det forholder sig som ovenfor sagt, har jeg naturligvis ikke noget ønske om ændring.

Dernæst vil jeg også udtrykke min tilfredshed med, at man i spørgsmålet om bytte af lejligheder har lavet lovens bestemmelser på en sådan måde, at det må synes betryggende for dem, der ønsker at bytte.

Jeg er ikke helt tilfreds med bestemmelserne angående udlejning af værelser. Man opgiver muligheden for at kontrollere lejen, og det forekommer mig ikke at være rigtigt. Der er visse byer, hvor man tager så høj en leje af værelser, at det i almindelighed betegnes som åger. Det er naturligvis først og fremmest i de store byer. Det er klart, at de, som ønsker at leje værelser, nu da der er værelsemangel, ikke har lyst til at gå hen og klage, fordi det vil bringe dem i en yderligere vanskelighed, nemlig den vanskelighed at de intet værelse kan få. Men det siger sig selv, at når man skal give 120 kr. om måneden for et skaldet værelse,

[Alfred Jensen.]

er man oppe i urimelige højder, og så burde der foretages foranstaltninger derimod. Det beder jeg om at man overvejer.

Jeg synes i og for sig også, at det er en urimelighed, at man ikke sætter grænser for lejen i det private nybyggeri; det forekommer ikke mig, at man ved disse bestemmelser fremmer det, man taler så meget om: en udligning af huslejeniveauet i den gamle og den nye boligmasse, tværtimod forekommer det mig, at man tillader, at lejen stiger yderligere. Det vil den jo gøre i de områder og i de tilfælde, hvor der er for få lejligheder, fordi der er mennesker, som må og skal have en lejlighed, selv om de derved kommer til at betale mere, end deres indtægt egentlig kan bære, og mere end rimeligt er under hensyntagen til lejlighedens kvalitet og størrelse. Vi må altså gå imod disse afviklingsbestrebelse.

Jeg har med disse mine bemærkninger også givet udtryk for vor stilling til de kommunale ejendomsskattelove og vore betæneligheder ved, at man ikke sikrer folkepensionisterne bedre, end tilfældet er.

Dernæst vil jeg gerne sige nogle ord om boliglovsforslaget. Her opereres der med et boligbyggeri på 23 000 lejligheder om året. Efter vor opfattelse er dette ikke nok. Jeg har også bemærket, at den socialdemokratiske ordfører havde den samme betænkelighed, at 23 000 var i underkanten. Vi mener, man bør op på 25 000-30 000 nye boliger om året; men det, der i og for sig er vor største bekymring, er dette: er der nogen sikkerhed for, at disse 23 000 boliger bliver opført? De nye finansieringsbestemmelser forekommer ikke at byde en sådan garanti, og jeg har jo også bemærket den store usikkerhed, der har været i udtalelserne om dette punkt her fra talerstolen; jeg har også mærket mig den usikkerhed, der i øvrigt er. Jeg tror, man skal gøre sig klart, at der ikke er nogen sikkerhed for, at der bygges 23 000 lejligheder om året, at tallet måske snarere kommer ned under 20 000. Jeg har forstået, at alle her erkender, det er en for ringe tilgang af nye boliger, og at vi må højere op, hvis det skal være forsvarligt at foretage de afviklinger, der her er tale om. Det forekommer mig også, at den finansiering, man foreslår, er aldeles usikker. Jeg skal ikke gå i dybden med det, men for mig ser det ud, som om

finansieringsvilkårene er ret utilfredsstillende alene af den grund, at man ikke kan regne med at være sikret imod for store kurssvingninger.

Det salg og køb af statsobligationer, der hjemles ret til i lovforslaget, har jeg ikke den store tillid til.

Når jeg ikke har det, er det, fordi jeg har bitre erfaringer for — og det har i øvrigt hele den danske befolkning — at hvis vi kommer ud for økonomiske vanskeligheder, er det boligbyggeriet, der skal være synde-buk. Det er de ord, som bygningsarbejderne har anvendt og anvendt med rette. Ingen tør her give tilsagn om, at noget sådant ikke vil blive tilfældet fremefter, og det er klart, at hvis vi kommer til at stå over for økonomiske vanskeligheder og igen skal skære forbrug og beskæftigelse ned, er det byggeriet, man sætter ind imod, og så har man redskabet gennem køb og salg af statsobligationer. Derfor er det ikke for os tilstrækkeligt, hvad der her er foreslået.

De statslånsrammer, der indeholdes i forslaget, er også aldeles utilstrækkelige. Det forekommer os ikke, at man skulle foretage en nedskæring fra 197 mill. kr. til 100 mill. kr., men at man, hvis man ikke vil gå til en udvidelse, i hvert fald burde beholde de 197 mill. kr. Alene det beløb, der er afsat til erstatningsejendomme for sanering er jo alt for ringe, svarende til 1 500 lejligheder årligt. Man erkender, at det egentlig skulle være 3 000. Ja men hvorfor går man så ikke op til 3 000 lejligheder, enten med det samme eller gradvis? Alene i København er der 30 000 lejligheder, der burde kondemneres, og så kan enhver se, hvor mange år det vil tage med at skaffe erstatningsboliger for de københavnske ejendomme, der bliver nedrevet og skal erstattes af nye. Og hvorledes ligger det så i hele den øvrige del af landet? Dertil kommer, at hvis man skal vente de mange år, der her er tale om, bliver nye dele af den gamle boligmasse udslidt, og så står vi over for også at skulle nedrive og erstatte dem. Det, der her er foreslået, er aldeles utilstrækkeligt, og her burde der sættes ind med ændringer.

Men i øvrigt vil jeg gerne sige, at for os stiller spørgsmålet sig ikke sådan, at man skal afvikle den boligstøttelovgivning, vi har, tværtimod. Den begyndende afvikling, der har fundet sted, har skadet bolig-

[Alfred Jensen.]

byggeriet nok, har skadet beboerne i de nye ejendomme nok. Det, man har brug for, er faktisk ikke, at man skærer lånemassen ned, for det er jo karakteristisk, at de 300 mill. kr., som skulle sikre, at der kunne bygges 17 000 boliger, ikke rakte til; der blev ikke bygget mere end 14 000 boliger, selv om man, forstår jeg, kom op på 320 mill. kr. Derfor er det ikke den vej, man skal gå. Man må i stedet for gå den anden vej og opretholde statslånene og sikre mere betryggende låneformer, for meningen må jo være, at man skal holde huslejeniveauet nede, sikre dem, der skal flytte ind i det nye boligbyggeri, en leje på rimelige vilkår.

Jeg kender de indvendinger, der gøres mod de billige statslån, men jeg kan ikke godkende de betragtninger, der ligger til grund derfor. Jeg kan ikke godkende, at de, der kommer i den situation, at de skal skaffe sig lejlighed i nybyggeriet, skal komme til at betale en overmåde stor leje som følge af, at renteniveauet ligger højt. Det kan ikke være rimeligt. Det kan ikke være rimeligt, at de årgange, som har måttet flytte ind i nye boliger, medens renteniveauet har ligget 1 pct. eller $1\frac{1}{2}$ pct. over det nugældende, fortsat skal betale den store leje. Det er vor opfattelse, at toppen burde skæres af, så disse årgange ikke blev stillet ringere end dem, der har haft den lykke, at de har kunnet anskaffe sig en lejlighed under mere gunstige vilkår. Enhver kan se, at fordyrelsen af boligbyggeriet i de senere år i hovedsagen ligger i finansieringsfordyrelsen, og det er jo erkendt fra alle sider, at hvis man kunne sætte renten ned med 2 pct., så ville lejen gå ned med 11 kr. 20 øre pr. m². Det forekommer os, at det var her, man skulle sætte ind i stedet for at gå den vej, man nu betræder.

Vi har den opfattelse, at man må sikre, at der bygges 25 000-30 000 boliger årligt, at man bør opretholde statslånene, at man bør favorisere boligforeningsbyggeriet, så boligen ikke, hvad nybyggeriet angår, skal være et spekulationsobjekt. Vi har den opfattelse, at man ud over at sikre en billig rente også skulle tage fat på avancerne ved fremstilling af byggemateriale og ved opførelse af boligen. Det har jeg tidligere

på min gruppes vegne talt for, og det vil jeg gøre igen her i dag. Vi må have muligheder for at sætte avancerne ned. Det er urimeligt, at de store avancer sammen med den dyre finansiering skal være skyld i, at der er problemer af den art, vi her står over for. Hvis man fra samfundets side sætter ind, kan man forhindre noget sådant, og det er det, vi mener man bør gøre.

Om bestemmelserne i boliglovsforslaget skal jeg ikke sige særlig meget. Jeg vil dog gerne udtale, at vi ikke har noget imod, at man giver boligtilskud til de mindrebemidlede. Vi kan også erklære os tilfreds med, at man yder tilskud til familier, der bor i den gamle boligmasse, vi har jo selv talt herfor flere gange. Jeg vil tro, det er rimeligt, at man lempet nogle af de krav, der er stillet, men det har andre ordførere givet udtryk for, og jeg forstår, at disse problemer vil blive taget op til behandling i udvalget.

Derimod har jeg ikke hørt nogen tale om, at man, for så vidt angår huslejetilskuddet, burde gå fra 3 børn ned til 2. Det har der været muligheder for, og der er også kommuner, der har givet disse tilskud til familier med 2 børn, og det vil jeg også mene må være rigtigt og rimeligt. Jeg er ikke i stand til at afgøre, om de sats, der er foreslået for husstandsindkomsten, er rimelige, men jeg forstod den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, således, at de var bedre end de sygekassegrænser, vi nu opererer med; om det var på grund af aftrapningen, eller om det var ud fra hensynet til den del af befolkningen, der kom ind under bestemmelsen, er jeg ikke klar over, men det forekommer mig, at vi er kommet for langt ned med bundgrænsen. Jeg ved ikke, om jeg kan gøre mig noget håb om, at man vil tage dette spørgsmål op i udvalget.

Vi ser med tilfredshed på den nydannelse i boligstøttelovgivningen, der betyder, at der kan gives lån til forbedring af de gamle ejendomme. Vi har talt for, at noget sådant blev gennemført, og det, at det nu praktisk er sat på dagsordenen, kan kun give anledning til, at vi udtaler vor anerkendelse heraf.

Den kommunistiske gruppe kan ikke gå ind for forslagene som helhed; de afvik-

[Alfred Jensen.]

lingstendenser, der er heri, må vi vende os imod, og vi anbefaler, at man opretholder den hidtidige beskyttelse for lejerne, og at man i stedet for at afvikle boligstøtte-loven tager de tanker op, der var indeholdt i 1946-loven, og at man i øvrigt tager fat på at lade det offentlige overtage den gamle boligmasse på en sådan måde, at spekulation i såvel nye som gamle boliger kan forhindres.

Peter Kristensen (Ålborg): Boligbetingelsernes fuldstændige ophævelse med undtagelse af den overgangsbestemmelse, der i lejelovsforslaget findes for hovedstadsområdet, har givet anledning til store betænkeligheder i en række større provinsbyer og måske ikke mindst i Ålborg. Forholdet er jo det, at Ålborg, der selv har en ofte ret betydelig arbejdsløshed at slås med, ligger placeret midt i et arbejdsløshedsområde, og hvis opholdskravet ikke opretholdes, må man se i øjnene, at der vil komme en masse-tilflytning. Det kan måske se mærkeligt ud, at arbejdsløse udefra søger ind til en by, der ikke mindst for de ufaglærtes vedkommende har en betydelig konstant ledighed, men chancerne for den arbejdsløse anses nu engang for større i den store by med forskellige industrielle virksomheder, og man kan vel kun i ringe udstrækning vente, at husværterne anlægger beskæftigelsesmæssige synspunkter ved udlejningen af deres lejligheder. Nu er det ikke sådan, at f. eks. Ålborgs boliganvisningsudvalg under den nugældende lejelov lukker fuldstændigt af for tilflytning. Sidste år blev der således af boliganvisningsudvalget godkendt i alt 2696 lejemål, og heraf var de 287 eller godt $\frac{1}{10}$ dispensationer til tilflyttere.

Repræsentanter for boliganvisningsudvalgene i Århus, Odense, Ålborg, Randers og Esbjerg har på et møde forleden drøftet forslaget om ophævelse af bopælskravet, og der vil blive rettet en fælles og enstemmig vedtaget henvendelse til den højtærede boligminister og det udvalg, der kommer til

at behandle lejelovsforslaget. De omtalte boliganvisningsudvalg er enige i ønsket om bevarelsen af den 2-årige opholdsbestemmelse; subsidiært må det være ret og rimeligt, at de større provinsbyer ikke bliver stillet anderledes end hovedstadsområdet, at der med andre ord sikres dem en 2-årig overgangsbestemmelse. For Ålborgs vedkommende er forholdet det, at hele boliganvisningsudvalget, hvori der sidder et socialdemokratisk og et konservativt byrådsmedlem, en repræsentant for grundejerne og en lejerrepræsentant samt en repræsentant for boligforeningerne, helt og fuldt er enig om nødvendigheden af bopælskravets opretholdelse endnu et stykke tid.

Så indtrængende, som det er mig muligt, henstiller jeg til den højtærede boligminister og det kommende udvalg om bolig- og lejelovsforslagene at tage hensyn til de her fremførte synspunkter.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 13³⁰.

Mødet udsat kl. 11⁴⁰.

Mødet genoptaget kl. 13³⁰.

Forhandlingen genoptoges.

Adolph Sørensen: Mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Thestrup, holdt i går en tale, som hverken hvad form eller indhold angik savnede noget i klarhed, og jeg skal derfor ikke beskæftige mig med lovforslagenes enkeltheder.

Når jeg har fundet anledning til at tage ordet, er det først og fremmest, fordi den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, i sit indlæg, der jo også spændte vidt, blandt meget andet kom

[Adolph Sørensen.]

med et udfald imod byggehåndværket og ganske særlig imod Håndværksrådet, som jeg føler anledning til at beskæftige mig en lille smule med. Selve den omstændighed, at den ærede ordfører principielt ikke er enig i Håndværksrådets indstilling til de her omhandlede problemer, kan i og for sig ikke undre, for det er vel ganske enkelt sådan, at det ærede medlem hr. Carl P. Jensen i sit hjertes inderste kamre er tilhænger af en fortsat socialisering eller, for at sige det med et mere moderne og måske klangligt lidt blødere udtryk, nationalisering af bolig- og byggeområdet, og jeg tror at turde sige på håndværkets vegne, at denne indstilling ikke deles af håndværket og heller ikke af Håndværksrådet.

Jeg lagde mærke til, at det ærede medlem i sin tale — han er jo ikke for ingenting en både dygtig og rutineret debattør og forhandler — i afsnittet om boligstøtteleven stadig talte om de almennyttige boligselskaber og ikke om de sociale boligselskaber. Det er vel også en kendsgerning, at kun en brøkdel af boligselskabernes byggeri er, hvad man med fuld ret kan kalde socialt i ordets egentlige betydning. Det vil man hurtigt kunne konstatere, hvis man nærmere beskæftiger sig med, hvem der faktisk bor i det statsstøttede byggeri.

Når Håndværksrådet har givet sin henvendelse til regering og folketing den form, den har fået, tror jeg at turde sige, at det også hænger sammen med, at det er håndværkets opfattelse, at det høje ting i virkeligheden forsømte en gunstig lejlighed i 1946 til i stærkt tempo at afvikle byggestøtte-lovgivningen på et tidspunkt, hvor vor økonomiske situation var præget af penge- rigelighed, og hvor det i høj grad havde været muligt at finansiere byggeriet over det frie lånemarked. I stedet for valgte det høje ting at udvide byggestøtten og gav derved faktisk øget næring til en forrygende byggeinflation, og man kan i virkeligheden i dag kun undre sig over, at det ikke er gået langt værre, end det faktisk er. Man valgte altså ikke den udvej at afvikle. I stedet for lod man, for at sige det populært, grisen danse, og det har svedet til os økonomisk i de år, der fulgte efter.

Det ærede medlem hr. Carl P. Jensens og håndværkets grundsynspunkter anser

jeg for at være så principielt forskellige, at en diskussion herom i og for sig må forekomme nytteløs. Byggehåndværkets folk kan jo huske den tid, da man via det private initiativ, håndværkerkonsortier o. s. v., forsynede det danske samfund med billige og, tør vi vel også sige, gode boliger, uden at det kostede staten penge, og denne situation har vi da ganske selvfølgelig en interesse i at se genoplivet. Det er baggrunden for vor henvendelse.

Det ærede medlem hr. Carl P. Jensen stillede en række spørgsmål til det private byggeri i relation til dets krav om, at forskelsbehandlingen af selskabsbyggeriet og det private byggeri bortfaldt. I den anledning vil jeg gerne kort sige, at en række af de krav, der opstilles i § 104 i forslaget til lov om boligbyggeri, i virkeligheden opfyldes ude i det praktiske liv. Et nidkært og vågent skattevæsen sørger for, at det regnskabsmæssige er i orden, og sikrer jo også stat og kommune skatter af det overskud, som også det ærede medlem hr. Carl P. Jensen som en selvfølge regner med at man har i byggeriet, mens selskaberne ingen skat betaler. Og der kunne nævnes andre relationer.

Men når det ærede medlem synes at lægge så stærk vægt på den fondsdannelse, som ifølge § 104 bør foregå, og hvori han og mange andre ser et stærkt sagligt argument for boligforeningernes berettigelse, er det nærliggende for mig at spørge det ærede medlem og andre: hvilke boligselskaber, hvilke boligforeninger har en sådan fondsbeholdning, og hvor meget er der i alt opsamlet i disse fonds i de snart mange år, hvor milliarderne er rullet ud til boligselskaberne, til det almennyttige foreningsbyggeri o. s. v., og for en årrække i virkeligheden til en urimelig lav rente? Og hvad blev der, må jeg måske spørge i samme åndedræt, af alle administrationsmillionerne? Hvor mange har man i årenes løb modtaget og anvendt?

Når Håndværksrådet i sin henvendelse har ment at burde sige, at de sociale afsnit bør tages ud af lovforslaget, mener man også at have gjort det med føje. Det er vor opfattelse, at de tilskud, der kan blive tale om, bør følge lejeren, ikke ejendommen, ikke lejligheden, ud fra den logiske betragtning, at en lejer jo udmærket godt ved ind-

[Adolph Sørensen.]

flytningen kan være mindrebemidlet for året efter at være det modsatte og omvendt, og det mener jeg også er en logisk argumentation for, at disse sociale afsnit bør tages ud af byggestøtteloven; de hører hjemme i den sociale lovgivning. Det er også håndværkets opfattelse, at det er urimeligt, at man nu indfører en ny særskat på flid og opsparing, sådan som det sker ved den her foreslåede lovgivning, og i virkeligheden meget let kommer til at give skattelettelser til dem, der blot har ladet stå til. Man må dog ikke i denne forbindelse overse, hvilket kolossalt opsparingsobjekt parcelhusbyggeriet er, og det er jo, som mit partis ærede ordfører også sagde i går, langt fra alle, der enten er lejere eller udlejere.

I anledning af det ærede medlem hr. Carl P. Jensens slutbemærkninger, hvor han, synes jeg, særlig skarpt angreb Håndværksrådets henvendelse, vil jeg gerne sige, at de tal, der er fremført i det sidste afsnit af henvendelsen, ikke er grebet ud af luften; de er simpelt hen hentet fra en rapport fra arbejdsmarkedskommissionen, som vel må stå til troende. I virkeligheden er der ikke med disse tal tilsigtet en påvisning af, at det sociale nybyggeri er dyrere end det privat støttede byggeri. Det, der har været hensigten, har kort og godt været det, der, synes jeg, fremgår af henvendelsen, nemlig at vise, at investeringen pr. beskæftiget helårsarbejder i reparations- og vedligeholdelsesarbejder er opgjort til 20 000 kr., medens den for det sociale boligbyggeri og for det private nybyggeri er henholdsvis 50 000 kr. og 40 000 kr. Andet og mere skal der ikke lægges i denne henvendelses slutning. Den indeholder altså ikke, som det ærede medlem mente, noget angreb som sådant på det sociale boligbyggeri.

Jeg skal ikke nægte, at det ærede medlems skarpe kritik og hans bemærkninger om, at han ikke har kunnet tage henvendelsen alvorligt, overrasker mig, ikke mindst når de ses i relation til de interessante bemærkninger, det ærede medlem fremførte om ønskeligheden af at finde frem til en billigørelse af boligproduktionen; heri er jeg naturligvis ganske enig med ham. Men det ærede medlem, ved jeg, er fuldt ud bekendt med, at Håndværksrådet

først af alle er gået ind for rationel planlægning — man kunne også kalde det planmæssig rationalisering — at vi fra håndværkets og ikke mindst byggehåndværkets side har gjort et kæmpemæssigt arbejde, uddannet konsulenter og i hundredvis af instruktører, foranstaltet utallige amtskursus i by og på land, samlet mestrene til undervisning i planlægning, rationelle byggemetoder, virksomhedsledelse o. s. v., o. s. v. — alt sammen med det hovedformål at øge og billiggøre produktionen, d. v. s. boligbyggeriet og byggeriet i det hele taget.

Hvis det ærede medlem hr. Carl P. Jensen sigtede til Håndværksrådet, da han omtalte disse ting, må jeg dog understrege, at det ærede medlem meget vel ved, at Håndværksrådet i hvert fald ikke ligger på den lade side, således som man kunne få indtryk af ved blot at høre hans tale.

Jeg vil også gerne have lov at sige, at byggehåndværket i og for sig ikke ser med særlig tilfredshed på forslaget om at reservere midler til et eksperimentalbyggeri på 1 000 lejligheder. Det kan ikke vække udelt tilfredshed hos håndværket, fordi det jo efter dets opfattelse sigter på en ændring i erhvervsstrukturen, som håndværket med god grund mener ikke er ønskelig og heller ikke afgørende. Dét er derimod, hvad bygherren vil have, hvad han er bedst tjent med, og efter vor mening er det meget betænkeligt at ofre millioner på kostbare eksperimenter, om hvis virkning for de byggende og for dem, der skal bebo det byggede, ingen kan sige noget som helst reelt før efter en lang årrækkes erfaringer. Hvis erfaringerne så viser, at man er gået den gale vej, har man vel lov til at sige, at disse mange millioner er givet dårligt ud; det er jo dog til syvende og sidst de byggende og lejerne, der skal betale gildet. Og det finder vi så meget mere betænkeligt, som vi jo — og det er vel en kendsgerning, der ikke kan bestrides — råder over og behersker byggemetoder, som har stået deres prøve gennem tusinder af år.

Endelig vil jeg gerne have lov til i anledning af, at det er fremført under denne debat og bliver det så ofte, at byggeriet er så uforholdsmæssig dyrt, at sige, at de faktiske tal egentlig viser noget andet. Foretager man en sammenligning — og det må vel være rimeligt at gøre det —

[Adolph Sørensen.]

mellem detailpristallet og byggeomkostningsindeksen med 1939 som udgangspunkt, så er detailpristallet 291, mens byggeomkostningsindeksen er 263; det vil sige, at byggeriet ikke har været underkastet de samme prisstigninger som den øvrige del af vort konsumområde. Man må så yderligere her tage i betragtning, at der i det byggeri, der er foregået efter krigens afslutning, jo er sket en absolut og også glædelig forbedring af udstyret i boligerne i teknisk henseende. Men tilbage står, at udgifterne til byggeriet som sådant i virkeligheden er blevet mindre i forhold til vore øvrige udgifter.

Jeg har med disse bemærkninger gerne villet imødegå den kritik, som det ærede medlem hr. Carl P. Jensen har rejst over for Håndværksrådets henvendelse til regering og folketing, men også med disse bemærkninger villet sige, at håndværket — og jeg tror at turde tale på det samlede håndværks vegne — principielt er tilhænger af en 100 pct.s liberalisering af det for hele vor samfundsøkonomi så vigtige område, der hedder boligbyggeriet.

Boligministeren (Bundvad): Inden jeg går over til at kommentere de ærede ordføreres udtalelser om enkeltheder i lovforslagene, vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger af mere almindelig karakter.

Jeg har lagt mærke til, at talere fra de ærede oppositionspartier — venstre og det konservative folkeparti — ved sommerens møder har ment at kunne konstatere, at det ikke var muligt i regeringssamarbejdet mellem de 3 partier at nå til enighed om husleje- og boliglovgivningen. Lovforslagene, som vi i dag behandler, dementerer denne påstand. Det har været muligt ved en saglig drøftelse af alle byggeriets problemer at nå frem til enighed på trods af de mange spådomme og ønsketænkning om det modsatte. Jeg vil ikke påstå, at de foreliggende lovforslag er et udtryk for hvert af de 3 samarbejdende partiers principielle ønsker, men lovforslagene er udtryk for et godt samarbejde mellem partierne i regeringen, og de viser, at det er muligt på trods af forskellige opfattelser at nå frem til et konstruktivt resultat.

Samtlige ærede ordførere har på en række

forskellige punkter givet tilslutning til lovforslagene, og jeg vil gerne takke for denne tilslutning. Jeg håber, det er udtryk for, at det vil være muligt i et udvalg at forhandle sig frem til gunstige resultater.

Ordførerne for venstre og det konservative folkeparti, de ærede medlemmer hr. Paabøl og hr. Thestrup, var begge modstandere af forslaget om en ekstraordinær ejendomsskyld og grundskyld til kommunerne, og det må jo overraske. Jeg tror at erindre, at et forslag efter samme linjer som det her fremsatte blev gennemført i 1955 også med de to partiers forståelse, og det er derfor ikke helt let at finde frem til, hvorfor det, der var ret dengang, er vrangt i dag; det er i hvert fald ikke helt kommet frem i den debat, der hidtil har været.

Regeringen mener, at det er nødvendigt at tillade visse huslejeforhøjelser for at opnå en bedre vedligeholdelsesstandard i ejendommene og for at skaffe ejerne en rimelig forrentning; men når det derudover er nødvendigt i visse områder af landet at tilstræbe en yderligere tilpasning af lejeniveauerne, finder regeringen det ikke rimeligt, at sådanne forhøjelser skal tilfalde grundejerne med det eneste sikre resultat, at ejendomspriserne stiger, til skade både for de nuværende og for senere beboere i ejendommene. Regeringen har derfor valgt at lade en eventuel yderligere stigning tilfalde samfundet, hvorved en skattelettelse bliver mulig, i stedet for at begunstige en stigning af ejendomspriserne.

Jeg har forstået, at den ærede opposition nok finder de foreslåede huslejeforhøjelser både nødvendige og passende, men at man mener, at forhøjelserne alene skal være til fordel for grundejerne. Jeg er ked af at måtte sige, at det er min opfattelse, at de ærede ordførere for venstre og det konservative folkeparti ikke har forstået eller ikke har villet forstå sammenhængen i regeringens forslag.

Regeringen anser det, som jeg lige har sagt, for nødvendigt, at der tillades visse forhøjelser, men det er endvidere regeringens opfattelse, at de skævheder, der har været i vor boliglovgivning, samtidig bør rettes. Jeg peger her på ønskeligheden af at få bygget flere lejligheder i det hele taget, end det har været muligt i de senere år. Det er ønskeligt at få bygget flere

[Boligministeren.]

lejligheder til fordel for de mindst bemidlede. Jeg peger på forslaget om huslejetilskud også til beboere med børn i den gamle boligmasse. Jeg peger på forslaget, der giver mulighed for lån til forbedringer og ombygninger i den bedste del af den gamle boligmasse, på forslaget om lejernes mulighed for overtagelse af ejendommen på andelsbasis, på forslaget om at yde invalide- og folkepensionister en vis støtte, og jeg peger særlig på forslaget om, at det over den stigende ejendomsskyld og grundskyld bliver muligt gennem en kommunal skattelettelse at komme de folk til hjælp, som har vanskelighed ved at klare huslejeforhøjelsen. Jeg beder de ærede ordførere for oppositionen forstå, at det ikke bare er et spørgsmål om huslejeforhøjelse, men i lige så høj grad et spørgsmål om at få nødvendige forhøjelser gennemført på en sådan måde, at de også findes rimelige af de titusinder af lejere landet over; det er nu engang dem, der skal betale den forhøjede husleje.

Samtlige ærede ordførere, tror jeg, har været inde på spørgsmålet om anvendelse af det provenu, der fremkommer ved den forhøjede ejendomsskyld og grundskyld og stilles til rådighed for kommunerne, et beløb, der efter 2 års forløb årlig vil udgøre ca. 120 mill. kr.

De ærede medlemmer hr. Aage Fogh og hr. Alfred Jensen anmodede regeringen om snarest at give konkrete oplysninger om, efter hvilke regler pengene skulle anvendes, medens det ærede medlem hr. Paabøl vist nærmest var af den opfattelse, at det var tvivlsomt, om der kunne blive tale om skattelettelser, og i hvert fald var det ærede medlem sikker på, at lettelserne ikke ville komme de samme mennesker til gode, som fik en huslejestigning. I den anledning vil jeg gerne sige, at regeringen har den opfattelse, at det nævnte provenu skal stilles til kommunernes rådighed med det formål, at den kommunale skat skal nedsættes. Det er videre regeringens opfattelse, at nedsættelsen skal udlignes på en sådan måde, at de mindste indtægter i højere grad end hidtil bliver fri for at betale kommunal indkomstskat, og at de mindre indkomster og mellemindkomster bør have en skattelettelse. Det er klart, at skattelettelserne herved i særlig grad vil komme de grupper af befolkningen

til gode, som har vanskeligt ved at bære en huslejeforhøjelse, og det er regeringens opfattelse, at sådan bør det også være.

Når et lovforslag om skattelettelse endnu ikke er fremsat, skyldes det, at der i overvejelserne vedrørende den kommunale beskatning indgår en række andre problemer, som regeringen gerne ser løst ved samme lejlighed. Forslaget vil imidlertid blive forelagt folketinget, forinden behandlingen af boliglovsforslagene vil være afsluttet, således at der vil være lejlighed til at betragte også skatteforslaget som et led i helheden.

Jeg skal herefter sige noget om lejelovsforslaget, idet jeg dog må tage det forbehold, at jeg desværre ikke kan komme ind på alle de problemer, der har været omtalt; men jeg kan sige, at vi gerne vil tale om spørgsmålene i udvalget.

Et af hovedpunkterne i debatten har været størrelsen af de lejeforhøjelser, som forslaget hjemler adgang til. Man har talt om en samlet forhøjelse på 30 pct. af 1939-lejen, nemlig 2 gange 8 pct. til udlejerne og 2 gange 7 pct. som følge af forhøjelsen af grund- og ejendomsskylden. Jeg synes, man skal lade være med at generalisere, for disse sammenlagte 30 pct. gælder jo ikke generelt landet over og heller ikke hele boligmassen. Jeg vil gerne slå fast, at det kun er i København, Frederiksberg og Gentofte, købstæderne samt flækkerne, at den samlede forhøjelse af huslejen kan blive af en størrelsesorden på 30 pct. og kun i den private udlejningsmasse. Uden for de områder, jeg her har nævnt, sker der jo ikke nogen forhøjelse af grundskylden eller af ejendomsskylden, og huslejestigningen vil derfor dér kun kunne andrage 2 gange 8 pct. eller i alt 16 pct. af 1939-lejen, og det gælder kun for den private udlejning.

Der er i denne forbindelse et andet forhold, som må fremhæves. De anførte satser er maksimum af, hvad en husleje kan forhøjes med i de områder, jeg har nævnt, og de forudsætter, at udlejeren har påtaget sig den fulde pligt til lejlighedens vedligeholdelse. Har han ikke det, bliver der kun tale om en forhøjelse på i alt 11 pct., nemlig 3 pct. i 1959 og 8 pct. i 1960.

Endelig er der grund til at pege på, at de omtalte procentsatser kun gælder lejligheder fra før 1939, og procentsatserne for lejligheder, der er taget i brug på et senere

[Beligministeren.]

tidspunkt vil blive tilsvarende lavere. For lejligheder i saneringsmodne ejendomme er der tale om en lavere procentsats i forhold til lejen i 1939.

Der er af flere ordførere rejst indvendinger imod lejelovsforslagets § 109, stk. 2, hvorefter der indføres forbud mod frivillige overenskomster om lejeforhøjelse. Reglen fastslår, at der ikke under et lejemåls beståen kan indgås aftaler om ændringer i lejevilkårene, hvorved disse bliver mere byrdefulde for lejeren end før. Dette udelukker ikke, som jeg forstod man mente, at der mellem ejer og lejer kan aftales forbedringer og forhøjelser herfor, når blot aftalen set som helhed ikke gør lejevilkårene mere byrdefulde for lejeren. Ved formuleringen af bestemmelsen er der her taget klart sigte på, at skal der gennemføres forhøjelser, må der ydes noget til gengæld, og det kan ikke være sådan, at en forhøjelse presses igennem med begrundelse i en vedligeholdelse, som ejeren i forvejen har pligt til. Det kan heller ikke være sådan, at man bare slår et søm i væggen til at hænge et billede på og bruger denne forbedring som begrundelse for et krav om forhøjelse. Det, der ligger i paragraffen, er, at der skal ydes noget for noget og i et reelt forhold.

Jeg har bemærket, at der synes at være overvejende enighed om, at en del af den foreslåede forhøjelse må reserveres til udførelse af vedligeholdelsesarbejder i lejlighederne og for øvrigt også til den udvendige vedligeholdelse. Der er dog ingen af de ærede ordførere, der har rejst spørgsmål om, hvorvidt det er et rigtigt beregningsgrundlag, der er anvendt, idet der er tale om en procentdel af den til enhver tid gældende leje. Det vil blive 10 pct. og efter den første forhøjelse 15 pct. i forhold til 1939-lejen. Hvis man går ud fra, at en førkrigslejlighed efter forhøjelserne kommer til at koste 800-1 000 kr. i leje om året, vil der altså være tale om en vedligeholdelses-sum på 80-100 kr. på et år. Regner man det over en 3, 4 eller måske 5 års periode, vil man se, at der derved ikke er afsat flere penge til maling, hvidtning og tapetsering, end det vil være rimeligt at anvende.

Der har også været rejst spørgsmål om, hvorvidt det er rigtigt, at vi beregner det, der afsættes til vedligeholdelse, på basis af

den øjeblikkelige leje i lejligheder, der har været underkastet en større modernisering og en større prisstigning. Heroverfor vil jeg gerne sige, at der er normalt et vist forhold mellem lejlighedens værdi som beboelse og dens pris, og deraf må igen følge, at hvor en lejlighed er i en høj pris og har en høj standard, må der være et tilsvarende krav om, at den pågældende lejlighed har en tilsvarende høj vedligeholdelsesstandard. Vil man mene, det er for meget, der afsættes, må man spørge sig selv, om den pris, man har fundet frem til efter ombygningen, også er den, man bør placere sin leje på. Jeg mener, det er rimeligt at fastholde, at en lejlighed med en høj husleje også må have en tilsvarende høj vedligeholdelseskonto.

De ærede medlemmer hr. Paabøl og hr. Thestrup var inde på reglen i byggelovsforslagets kapitel VI, afsnittet om statslån til modernisering af ældre ejendomme, og i hvert fald det ærede medlem hr. Paabøl mente, at vi i forvejen havde lovhjemmel til noget sådant i den gældende lov, men at man ikke har anvendt denne bestemmelse. Jeg vil gerne heroverfor sige, at der har aldrig i den gældende lov kunnet ydes lån til almindelige istandsættelser, og det kan der heller ikke efter lovforslaget. Den nu-gældende lov forudsætter, som også det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp oplyste, at hvis der skal ydes lån, må der skaffes flere værelser til udlejning; men lån til almindelige istandsættelser har der altså ikke været tale om og vil heller ikke blive det efter det foreliggende lovforslag. I øvrigt tror jeg, at der i de kommende år vil blive særlig brug for en modernisering af de bedste af de ældre ejendomme. Efterhånden som lejeniveauerne nærmer sig hinanden og man tænker sig frem til et endnu friere prismsmarked på boligområdet end det, vi nu får, må man regne med, at de ældre ejendomme vil komme ud for kravet om en standardløftning op i nærheden af den nyere boligmasse. Det er ønskeligt, at det går i den retning, for vi har mange ældre ejendomme, som i øvrigt er gode, men trænger til at blive løftet op i standard med det noget nyere byggeri, og det er min opfattelse, at vi vil komme ud for en særdeles stor efterspørgsel ikke alene efter statslån, men også efter private lån til

[Boligministeren.]

ombygning og modernisering i den kommende tid.

For øvrigt skal man vel, som det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp var inde på, på den ene side vurdere, om ombygningen er rimelig, og om det kan gøres på en sådan måde, at boligen får en god standard, men dernæst, om det er til priser, der er nogenlunde rimelige og forsvarlige. Vi har set en række uheldige tilfælde, hvor man har gennemført ombygninger, der set ud fra en samfundsmæssig betragtning har været meget mere end uønskede, og som har medført nogle ombygnings- og forbedringsudgifter, der slet ikke står i et rimeligt forhold til det, lejligheden er værd efter ombygningen. Derfor har vi også nu foreslået en ændring af lejelovens § 76 — lovforslagets § 112 — hvorefter det vil være muligt at forhindre meget uønskede ombygninger og forbedringer, når ikke de skaber ordentlige boligforhold for lejerne. Dette er også svar til det ærede medlem hr. Alfred Jensen, der spurgte, om det skulle forstås på den måde.

De ærede medlemmer hr. Paabøl og hr. Thestrup fandt, at opsigelsesforbuddet burde ophæves på linje med ophævelsen af huslejestoppet, og også det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp gav udtryk for, at en lempelse i så vidt omfang som forsvarligt var ønskelig. Jeg mener ikke, at man uden videre kan behandle spørgsmålet om ophævelse af huslejestoppet og lempelse af opsigelsesforbuddet på samme måde og som konsekvenser af hinanden. Jeg er enig i, at målet efterhånden må være en ophævelse af huslejestoppet, således at det bliver den frie lejedannelse, der bliver afgørende for huslejens størrelse. Jeg kan ikke rigtig tænke mig, at man som følge deraf uden videre skulle give opsigelsen fri. Det ville bevirke, at man gjorde lejerne retsløse, og det kan da ikke være rimeligt. Det må være sådan, at en lejer, der betaler en rimelig leje og opfører sig ordentligt og i det hele overholder sine forpligtelser, ikke umiddelbart og vilkårligt skal kunne smides ud af sin lejlighed. Man kan dog heller ikke gå med til, at en mand, blot fordi han er rodet, skal kunne miste sin lejlighed.

Jeg tror, det høje folketing har været enig om allerede langt tilbage i tiden, at

der må være en grundlæggende retsbeskyttelse for lejerne. I 1937-loven var der en sådan beskyttelse, og i det område, vi nu forsøgsmæssigt giver fri, gennemfører vi efter 2 års forløb 1937-reglen, men jeg vil gerne føje til, at så må det være vor opgave, så vidt jeg kan se, at høste erfaringer fra det forslag, vi her har liggende og se, hvordan forholdet udvikler sig i de frie områder, om der kan gås videre med det. I øvrigt er der gået så mange år siden 1937, at der kan være grund til, hvis man vil lave afgørende ændringer, at tage selve 1937-lovens lejerbeskyttelse op og se, om den også svarer til den tid, vi nu lever i.

Flere af ordførerne har nævnt spørgsmålet om kontrol med udlejningen af enkeltværelser og udtrykt betænkelighed ved, at man lemper den side af huslejerestriktionerne. Jeg har også fået henvendelser udefra om det spørgsmål. Som forholdene ligger, tror jeg imidlertid, det er rigtigt, at kontrollen ophæves. Jeg vil i den forbindelse gerne minde om, at udviklingen på dette område har gennemløbet en række forskellige faser, og det har været lærerigt. I 1943, da man første gang indførte restriktionerne, gjorde man det konsekvent, idet man da ikke alene indførte kontrol med lejen, men også gennemførte et opsigelsesforbud. Det sidste, opsigelsesforbuddet, er i realiteten nødvendigt, hvis man skal sikre en effektiv kontrol. En fremlejetager vil ikke turde rejse sag over for udlejeren om lejens størrelse, hvis han risikerer at blive sagt op.

Den stærke kontrol i 1943 viste sig imidlertid at have til følge, at udbuddet af enkeltværelser faldt. Lejlighedsindehaverne ønskede ikke at fremleje, når de risikerede at få fremlejetagere ind, som de ikke kunne enes med, og som de på grund af opsigelsesforbuddet ikke kunne få ud igen. I 1947 måtte man derfor lempe reglerne og opgive opsigelsesforbuddet for at øge udbuddet af værelser. Det var imidlertid ikke nok, mente man, og i 1948 gennemførte man så en lov om tvangsudlejning af værelser, hvorved man ville tvinge personer med store lejligheder og små husstande til at udleje overtallige værelser. Denne lov blev som bekendt langt fra nogen succes, og den blev da heller ikke forlænget, da den udløb efter et års forløb. Siden har man nøjedes med nogle regler, der gav mulighed for at kon-

[Boligministeren.]

trollere lejen alene, og disse regler blev i 1955 begrænset således, at det kun var kommuner i hovedstadsområdet og andre kommuner med over 10 000 indbyggere, der kunne indføre en kontrol af den art.

Det er imidlertid kun få kommuner, der har indført disse kontrollbestemmelser, og selv store kommuner i Københavns omegn har ikke gjort brug af reglerne. Jeg er på denne baggrund nået til den opfattelse, at det ikke er muligt at skabe en effektiv kontrol med lejen i lejemål af denne art, uden at det samtidig går ud over udbuddet af værelser. Det, vi skal tilstræbe, er det modsatte, og jeg er kommet til det resultat, at vi formentlig kan vente et større udbud af værelser ved helt at slippe kontrollen, og et sådant større udbud, der medfører konkurrence om lejevilkårene, vil skabe rimelige tilstande på dette område, hvad man ikke helt kan sige der er i dag.

Enkelte ærede medlemmer, sidst nu i formiddags det ærede medlem hr. Peter Kristensen (Ålborg), har givet udtryk for betænkeligheder ved at ophæve adgangen til at stille bopælskrav, det, vi kalder stavnsbåndet. Som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, har den delvise ophævelse i 1955 ikke medført særlig uheldige virkninger. Adgangen til at stille disse særlige bopælskrav modvirker bevægeligheden på arbejdsmarkedet og har i øvrigt både socialt og samfundsmæssigt uheldige forhold til følge i den enkelte kommune. Det er derfor, regeringen har ment det rigtigt at foreslå dette stavnsbånd ophævet.

For øvrigt har bestemmelsen fået social slagside. Det er jo nemlig sådan, at folk, der har råd til at købe et hus, ikke er bundet af den pågældende opholdsbestemmelse, medens andre, der ikke har råd til at købe eget hus, men alligevel flytter til et område, som de ser deres interesse i at flytte til, i mange tilfælde flytter ind i mindre heldige beboelser, højst utilfredsstillende sommerhuse o. lign., for efter 2 års forløb at opfylde opholdsbestemmelsens krav. Jeg tror, vi skal ophæve den bestemmelse.

Jeg er opmærksom på, at det særligt er i hovedstadsområdet, der er et meget stort pres på lejlighederne; derfor har vi foreslået en 2-årig overgangsperiode for København. Nu hørte jeg, at det ærede medlem hr.

Peter Kristensen (Ålborg) mente, at man subsidiært kunne nøjes med det samme som København, og at de omtalte 5 store kommuner måske var at få i tale på dette punkt. Jeg ved det ikke; nu må vi se på spørgsmålet i udvalget. Men jeg tror, man tillægger ophævelsen af denne bestemmelse større betydning, end den i virkeligheden har.

Det ærede medlem hr. Thestrup udtalte sin utilfredshed med, at der på ny er fremsat forslag, der knytter sociale goder, sociale tilskud, til sygekassegrænsen. Det synspunkt kan jeg ikke forstå, og det må bero på en fejltagelse. Det er netop karakteristisk for de indtægtsgrænser, lovforslaget indeholder, at vi har forladt sygekassegrænsen som begreb. Det ærede medlem hr. Thestrup har efter min mening ret i, at sygekassegrænsen har noget med sygekasseforhold at gøre. Ud fra samme betragtning har jeg foreslået, at vi for boligens vedkommende går over til begrebet en husstandsindkomst og indretter ordningen på en sådan måde, at vi ikke får det store spring i ydelserne blot ved en mindre indkomstforøgelse. Vi har indrettet den sådan, at tilskuddene i tilfælde af merindkomst falder gradvis i modsætning til nu, hvor de for børnetilskuddenes vedkommende falder med 50 pct. ved indkomstforøgelse og i byggeriet for mindstbemidlede falder helt væk ved bare en enkelt kroners forøgelse af indkomsten. Dette forlader vi fuldstændig og går som sagt over til en jævn og glidende skala, som jeg tror befolkningen vil blive glad for, når det først går op for den, hvad der er tale om.

Det ærede medlem hr. Paabøl var inde på, at regeringen gik for vidt, når den gav mulighed for sociale tilskud ved indtægter helt op til 16 000-18 000 kr. Jeg vil gøre det ærede medlem hr. Paabøl opmærksom på, at hvis man følger sygekassegrænsen, er beløbet 17 665 kr., og det betyder en bruttoindkomst på 24 000 kr. Vi har således ikke foretaget en udvidelse, men vi har søgt at afstemme forholdet således, at det kan betale sig for folk at bestille noget, og det synspunkt er lagt til grund ved beregningen af de sociale tilskud.

Det ærede medlem hr. Thestrup gjorde endvidere nogle bemærkninger med henvisning til en kronik i Dagens Nyheder, som

[Boligministeren.]

det ærede medlem hr. Poul Møller havde skrevet, og hvori det ærede medlem hr. Poul Møller gør opmærksom på, at sådan som forslaget om huslejetilskuddet til børnerige familier er formuleret, kan en familie godt få et større tilskud, end der kommer til at påhvile den som huslejestigning. Ja, det er rigtigt, sådan er det. Men jeg mener, at sådan skal det også være, og jeg kan absolut ikke godtage det som en indvending mod selve forslaget. Det, det drejer sig om her, er en udvidelse af børnetilskudsordningen, så at den også kommer til at omfatte den gamle boligmasse. Det, der er regeringens tanke, er, at vi ikke alene skal skaffe disse familier kompensation for lejestigningen, men også skal gøre den uret god, som har bestået alt for længe: at de pågældende familier ikke kunne få hjælp som børnerige — sådan som tilfældet er i det nyere byggeri — samtidig med at vi ønsker at give de familier, der bor i de dårligste lejligheder, en oprykningschance, en chance for at få noget bedre sammen med deres børn. Der er altså ikke alene tale om en tabelberegning — som jeg forstår at det ærede medlem hr. Poul Møller har været inde på — men der ligger et rent boligitisk sigte i dette forslag.

Det ærede medlem hr. Carl P. Jensen gjorde nogle bemærkninger om de kvalitetskrav, lovforslaget stiller til en lejlighed som betingelse for, at der skal kunne udbetales huslejetilskud til børnerige familier. Det ærede medlem mente, at vi måske havde strammet disse kvalitetskrav for stærkt. Jeg vil gerne være med til i udvalget at gennemgå de pågældende bestemmelser en gang til, men jeg vil på forhånd have sagt, at bestemmelserne må formes sådan, at vi ikke giver tilskud til underlødige lejligheder, saneringsmodne lejligheder, lejligheder af for dårlig standard til børn. Vi bør hellere gå den anden vej: at hjælpe disse familier til en naturlig oprykning.

Så vil jeg gerne sige lidt om lovforslaget om boligbyggeri, uden at jeg dog vil gå i

enkeltheder; det gjorde jeg ved fremsættelsen, og det skal vi gøre i udvalget. Der er imidlertid faldet nogle bemærkninger om enkelte punkter, som jeg gerne vil svare på. Særlig det ærede medlem hr. Paabøl gik ind i en diskussion om privat byggeri kontra socialt byggeri. Det ærede medlem talte om det ønskelige i, at vi fik mere risikovillig kapital i byggeriet, og sagde, at de sociale selskaber jo ikke havde flere penge end dem, de hentede hos staten, og de hentede i øvrigt — sådan forstod jeg det — deres janter på byggepladsen. Var det ikke noget i den retning? Jeg tror ikke, man skal stille det op sådan; for hvor henter bygherrerne, enten det drejer sig om socialt byggeri eller privat byggeri, deres janter? Er det ikke på byggepladsen? Jeg ved ikke, hvor de ellers henter dem.

I denne forbindelse vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Adolph Sørensen: mon det ikke er uklogt at prøve på at trække en skillelinje mellem på den ene side det sociale byggeri og på den anden side håndværkerne? Jeg kan forstå, at man trækker en skillelinje mellem det sociale byggeri og det private byggeri — men håndværkerne! Tager man nu ham, som er murer, tømrer, snedker, blikkenslager — eller hvad han nu er — og som vil leve og tjene sine penge ved at bygge, er det så ham, man skal sige til: hvis du arbejder for det sociale byggeri, er du en anden slags håndværker, end hvis du arbejder for en privat sagfører, der bygger? Jeg tror, man skal passe på. Man må vist hellere sige, at hvis en håndværker, efter at han har bygget, vil være udlejer af ejendommen, så er der tale om en ny fase, for så er han ikke bygmester mere, så er han blevet udlejer, og så kan der meget let opstå et modsætningsforhold. Jeg tror, det vil være uklogt over for de tusinder af håndværkermestre landet over, der bygger for de sociale selskaber, at prøve på at gøre dem til en slags andenklassens håndværkere af den grund.

Jeg vil dernæst gerne gøre et par bemærk-

[Boligministeren.]

ninger, der har relation både til, hvad det ærede medlem hr. Carl P. Jensen var inde på i går angående Håndværksrådets tal, og hvad det ærede medlem hr. Adolph Sørensen sagde om de samme tal. Det er oplyst i den resolution fra Håndværksrådet, der er forelagt folketinget, at det private byggeri kræver en investering på 40 000 kr. pr. beskæftiget helårsarbejder, medens det sociale byggeri kræver 50 000 kr. Jeg er opmærksom på — som også det ærede medlem hr. Adolph Sørensen sagde — at Håndværksrådet har sine tal fra arbejdsmarkedskommissionen. Jeg har haft lejlighed til at slå disse tal efter, og uden at gå ind i en diskussion derom kan jeg sige, at de oplysninger, som Håndværksrådet her har givet, ikke er rigtige — hvis de skal være i overensstemmelse med arbejdsmarkedskommissionens oplysninger.

I øvrigt vil jeg gerne bakke det ærede medlem hr. Carl P. Jensen op i diskussionen om socialt byggeri kontra privat byggeri. Det ærede medlem hr. Paabøl forlanger ligestilling mellem de to grupper både med hensyn til lånegrænser og andre vilkår. Det må da være naturligt også for mig at spørge det ærede medlem hr. Paabøl, om han mener at kunne give sin tilslutning til, at det private byggeri får samme vilkår som det sociale med hensyn til lejekontrol, med hensyn til henlæggelser og opsparinger til fordel for fremtidigt byggeri uden nogen profitmulighed. Hvis det ærede medlem kan give os et uforbeholdent ja som svar på det spørgsmål, var det måske en overvejelse værd at drøfte lånegrænserne.

Hvad angår relationen mellem det private og det sociale boligbyggeri, søgte det ærede medlem hr. Paabøl i går ligesom at fremlægge tingene sådan, at det var det private byggeri, som fremkaldte den nødvendige konkurrence, medens det var omvendt for det sociale byggeris vedkommende. Jeg kan ikke give det ærede medlem medhold i den betragtning. Det ligger jo nu engang sådan, at de sociale boligselskaber har en fri licitation, i hvert fald så fri som licitationsvilkårene muliggør, hvorved de kommer frem til de lavest mulige priser, medens arbejdet ofte, når det drejer sig om håndværkerkonsortier, ikke udbydes i licitation; man finder frem til en anskaffelsessum, som

man mener långiveren kan acceptere. Deraf kan man bedst se, hvor konkurrencen ligger.

Jeg vil gerne tilføje, at det er jo meningen med de lovforslag, der her er fremsat, at ligestille det sociale og det private byggeri; så må de to grupper finde deres naturlige plads i forhold til hinanden. At de sociale byggeselskaber også er mindre tilfredse med de foreslåede lånegrænser og andre forhold, kan måske fortælle, at jeg vistnok ramte sådan nogenlunde midt imellem, og at det vil være muligt at få den reelle konkurrence frem på boligmarkedet, som vi skal have for at fremkalde noget billigere byggepriser.

Et par af de ærede ordførere var inde på, at statslånsordningen ikke blev afviklet hurtigt nok, og en ordfører — jeg tror, det var det ærede medlem hr. Thestrup — henviste til, at sparekasserne jo godt kunne overtage finansieringen af parcelhusbyggeriet. Jeg har med den største interesse fulgt sparekassernes initiativ, og jeg har på et tidligere tidspunkt netop talt med sparekassernes fællesledelse om det. Jeg synes, det er et udmærket initiativ, og jeg vil gerne føje til, at hvis sparekasserne og andre finansieringsinstitutter kan skaffe den fulde finansiering af vort parcelhusbyggeri, hvorfor skulle vi så ikke lade dem gøre det? Vi forbeholder os en reserve, en statslånsmulighed, men kan det private lånemarked klare opgaven på rimelige vilkår for dem, der skal bo i husene, er vi absolut med på det. Vi står fast på ønsket om en afvikling af statslånsvirksomheden, men vi ønsker samtidig sikkerhed for byggeriets omfang, og vi ønsker sikkerhed for fastsættelse af en leje, som almindelige mennesker kan betale. Hvis de krav kan imødekommes, er vi helt med på, at statslånsordningen afløses hurtigst muligt.

Et par af de ærede ordførere har været inde på spørgsmålet om lånegrænsen for de sekundære lån med statsgaranti; jeg tror, det specielt var det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, der var inde på det. Jeg vil ikke lægge skjul på, at den grænse på 75 pct. af ejendommens værdi eller anskaffelsessum, som vi har foreslået, har været — jeg vil ikke sige et skud ud i tågen, for det er det ikke, men udtryk for en vurdering af, hvor lånegrænsen kunne tænkes at komme til at ligge, hvis kreditforeningerne og hypotekforeningerne gik op til den grænse, hvortil

[Boligministeren.]

loven forudsætter de kan gå. Men jeg har efter lovforslagets fremsættelse fået en række henvendelser, som tyder på, at pengeinstitutterne og andre mener, vi er gået lidt for højt op. Kreditinstitutterne er, som det ærede medlem hr. Paabøl sagde, i enkelte tilfælde før krigen gået op til 55 pct., og selv om vi fremtidig kan få dette noget højere op, bliver der dog et interval. Derfor vil jeg allerede nu have sagt, at vi vil orientere os på kapitalmarkedet om, hvordan man vurderer det punkt i lovforslaget; derefter vil vi komme til udvalget og drøfte spørgsmålet, og så må vi kunne finde det rette punkt; for det er vigtigt for os at skaffe den nødvendige kapital til byggeriets finansiering efter de nye regler.

Med hensyn til m²-tilskuddet var de ærede medlemmer hr. Paabøl og hr. Thestrup inde på, at det skulle man afvikle til fordel for individuelle tilskud efter socialt behov. Nu er jeg ikke ganske klar over, hvad man egentlig mente med den udtalelse, for det ærede medlem hr. Paabøl ønsker jo børnetilskudsordningen udstrakt til at omfatte kapitel V A-parcelhusbyggeriet, altså det bedrestillede parcelhusbyggeri, samtidig med at han var meget forbeholden, måske oven i købet helt afvisende, over for den tanke, at vi skulle give børnetilskud i den ældre boligmasse, hvor de mindrebemidlede jo bor. Altså den sociale linje kunne jeg ikke rigtig få fat i. Ellers vil jeg gerne sige, at regeringen er enig i det synspunkt, at vi skal afvikle m²-tilskudsordningen til fordel for den socialt betonede linje, som også ligger i vort forslag. Men det, der er afgørende i vor vurdering af det, er, at vi ikke mener, man kan slippe m²-tilskuddet øjeblikkeligt som en chokordning. Vi prøver nu gennem det, vi foreslår, at tilvejebringe en vis tilpasning i huslejeniveauerne — ikke en udligning, men en vis tilpasning efter boligernes værdi. Hvis vi nu pludselig ophæver m²-tilskudsordningen med et chok, lægger vi et nyt lejeniveau i den nye boligmasse af i morgen, og så kunne vi måske begynde forfra med at spekulere på nye tilpasningsideer. Derfor har vi foreslået, at m²-tilskudsordningen indføres i den nye lov paralleltløbende med 1955-lovens regler, således at den løber ud i løbet af nogle år,

hvorefter ordningen da er helt ophævet og vi helt er ovre på den sociale ordning. Vi mener altså, at der skal en gradvis afvikling til på samme måde, som vi har foreslået det på en række andre områder.

De ærede medlemmer hr. Paabøl, hr. Thestrup og fru Kirsten Gloerfelt-Tarp var inde på spørgsmålet om boliglovsforslagets § 3. Jeg forstod, at de ærede medlemmer mente, at ved den købs- og salgsordning for obligationer, som man har tænkt sig at overdrage finansministeren, ville man gå for vidt og, om jeg så må sige, gå nationalbanken i bedene. Jeg kan ikke rigtig forstå, hvorfor de ærede medlemmer skruer det op i den højde, for noget sådant er der jo ikke tale om. De, der arbejder med boligproblemerne her i folketinget, ved jo, at den højtærede finansminister i forvejen kan handle på obligationsmarkedet, og at ministeren udøver sin virksomhed i det bedste samarbejde med nationalbanken. Det er klart, at regeringen er indforstået med, at den hovedopgave, som er tillagt nationalbanken, almindelig opsigt med økonomien, fortsat skal placeres dér; men vi mener, at det er nødvendigt, at en regering, enten den har den ene eller den anden farve, vedstår sine forpligtelser med hensyn til byggeri af et vist omfang, og at den også går ind for at stabilisere obligationsmarkedet på en sådan måde, at et sådant byggeri kan gennemføres og til fornuftige priser. Der er altså ikke et modsætningsforhold mellem regeringen og nationalbanken, tværtimod er der hos regeringen et ønske om at fastlægge et sådant kursleje, at et byggeprogram kan sikres — og i forståelse med nationalbanken.

Må jeg i øvrigt sige her, at jeg synes, at det ærede medlem hr. Paabøl var inde på en lidt forkert betragtning, når han talte om, at vi ikke måtte give kapitalforsyningen til boligbyggeriet en fortrinsstilling frem for anden finansiering — sådan måtte jeg forstå udtalelsen. I praksis er forholdet nu engang det, at da byggeri er en langsigtet opgave — der går jo 2-3 år, fra man sætter en streg på papiret, til man er færdig med byggeriet — vil byggeriet altid eller i reglen komme bagefter med sine kapitalkrav og ønsker i forhold til andre og kortere investeringsopgaver. Det er det, der sker, og derfor er man nødt til ikke at favorisere

[Boligministeren.]

byggeriets finansiering, men at søge byggeriets finansiering ligestillet med anden finansiering, og det er en sådan ligestilling, jeg meget stærkt vil lægge vægt på.

Jeg har nok hørt, at folk af og til siger: man kan ikke leve af at bo. Det er jo rigtigt, men man kan heller ikke leve uden at bo, og derfor må der være en mulighed for at få et byggeprogram løst svarende til behov, befolkningstilvækst, sanering og alle de andre opgaver, som vi er enige om skal løses. Det kan heller ikke nytte noget, at man favoriserer investering f. eks. i industrien, hvis man ikke vil lade boligbyggeriet følge med. Det nytter ikke noget at bygge huse til maskiner, hvis man ikke også vil bygge huse til maskinarbejdere. Den sidste tids erfaringer fra Als omkring virksomheden Danfoss og fra Lindø ved det nye skibsværft ved Odense taler deres ganske klare, tydelige sprog om denne sag. Det er en ligestilling på kapitalmarkedet, vi må have, og sådanne kursvilkår og regler, at byggeriet har en chance for at skaffe den kapital, som er nødvendig, for at der kan foregå et byggeri af tilstrækkeligt omfang, noget, som også det ærede medlem hr. Alfred Jensen var så stærkt inde på.

Må jeg sige med hensyn til finansieringen, at det ærede medlem hr. Alfred Jensen gjorde sig skyldig i en fejltagelse vedrørende spørgsmålet kurstab, hvis man udleverer obligationer. Jeg beder det ærede medlem slå efter i lovforslaget en gang til; det ærede medlem vil da finde ud af, at der er tale om nettoprovenu som udbetaling, hvorved det, som det ærede medlem hr. Alfred Jensen var bange for, klares gennem bestemmelserne.

Til slut vil jeg gerne sige, at regeringen opfatter de lovforslag, som er fremsat, som en helhed, der ikke alene tager sigte på at søge gennemført en huslejeforhøjelse til fordel for en bedre vedligeholdelsesstandard og at give grundejerne det, de med rimelighed har krav på til en rimelig forrentning, men også tager sigte på at søge huslejen tilpasset, så at der kan skaffes kapital til et fremtidigt byggeri og et fremtidigt byggeri af et sådant omfang, at en familie kan få en bolig til en rimelig pris. Jeg vil gerne understrege de sociale momenter, der ligger i lovforslagene, og som jeg har fremhævet

flere gange: vi må give de dårligst stillede familier en oprykkingschance; vi må bygge mere i det hele taget og mere til de dårligst stillede. Vi må gøre de bedste af vore gamle huse gode at bo i, og der må skabes mulighed for overtagelse på andelsbasis. Endelig må vi hjælpe de gamle og invaliderne, når de kommer i vanskeligheder. Dette er hovedopgaven.

Jeg forstår, at der er mulighed for forhandling, og jeg tror derfor, at vi kan skabe forudsætninger for bedre vilkår på boligmarkedet fremover, både hvad angår de gamle og de nye boliger.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Lovforslagene om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld og om ændringer i loven om de kommunale ejendomsskatter har også været genstand for en del omtale af de ærede ordførere. Jeg har forstået det således, at lovforslaget om ændringer i loven om de kommunale ejendomsskatter ikke har mødt nogen modsigelse. Der er væsentligst omtalt 3 ting: visse bestemmelser angående præstegårdsjorderne, ændring af skatteåret, som herefter begynder den 1. april, og endelig bestemmelsen om rentegodtgørelse, når der sker en tilbagebetaling af for meget erlagt skat. Alle disse bestemmelser har fået tilslutning, og jeg skal derfor ikke gå nærmere ind på dette lovforslag.

Derimod har de ærede ordførere udtalt sig på meget forskellig måde vedrørende lovforslaget om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld, alt efter hvordan man nu er indstillet over for den beskatningsform, der her er givet udtryk for. Man har særlig fra oppositionens side fremsat en hel del indvendinger, især imod den ekstraordinære grundskyld. Forslaget må imidlertid ses i sammenhæng med hele huslejespørgsmålet og da på den baggrund, at hvis man vil nå frem til et frit boligmarked, må der nødvendigvis ske en stigning i huslejen i de gamle ejendomme, det er aldeles uomgængeligt, men man kan ikke lade huslejen stige i de gamle ejendomme, uden at det giver sig udslag i en stigning i ejendomspriserne, og det vil kunne give anledning til spekulation i disse ældre ejendomme.

Man har fra alle sider, måske lige med undtagelse af kommunisterne, været enig

[Indenrigsministeren.]

om, at målet må være at nå frem til et frit boligmarked, bort fra regulering og over til normale forhold.

Ifølge Folketingstidende for i år, sp. 62, udtalte den højtærede boligminister, hvad der har været regeringens tanke:

„Regeringen mener imidlertid, at yderligere forhøjelser ikke bør tilfalde grund-ejerne, idet forhøjelser ud over, hvad der må anses for nødvendigt for at opnå en rimelig forrentning af ejendommen og sikre en passende vedligeholdelse, vil blive kapitaliseret og medføre stigende ejendomspriser.“

Det er altså for at forhindre denne spekulation i en prisstigning for gamle ejendomme, at man foreslår de ekstraordinære ejendomsskatter.

Det ærede medlem hr. Thestrup har særlig omtalt dette forhold, men der er også andre, som har været inde derpå, og jeg vil kort omtale den mandagskronik, som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen skrev i Dagens Nyheder den 20. oktober. Det ærede medlem skrev her, at det ville have været rigtigt med en sådan beskatning og inddragning af værdistigningen, hvis man havde givet huslejen fri i de første år efter krigen og i forbindelse dermed havde pålagt sådanne ejendomsskatter for at forhindre en stigning. Det ærede medlem er altså kommet temmelig langt bagefter med sin erkendelse og fik som følge deraf ikke gjort noget i den tid, han sad som finansminister, men nu foreligger der derimod forslag om i løbet af få år at nå frem til en fri ansættelse af huslejen, og der ville følgelig ske en betydelig og meningsløs stigning i de ældre ejendommers priser. Det er denne stigning, man vil søge hindret eller inddraget. Det er altså ikke, som det ærede medlem i sin kronik går ud fra, den stigning, der allerede er sket, man særlig tager sigte på, selv om der naturligvis kunne være grund til også at tage et vist hensyn dertil; man må imidlertid indrømme, at denne stigning i disse ejendommers priser er sket, ejendommene har skiftet ejere o. s. v. Nej, det er den stigning, som kan forventes at komme, man tager sigte på at forhindre, det er spekulationen heri, man gerne ville udelukke. Det er altså den nuværende regerings tanke, at man ikke

på dette område vil komme for sent, sådan som det ærede medlem og den regering, han var medlem af, gjorde.

Det ærede medlem hr. Thestrup opgjorde de skatter, som nu foreslås pålagt, til at betyde en inddragning af 2 800 mill. kr. Det vil altså sige, at hvis denne lovgivning får sin fulde virkning, skulle den forhindre en prisstigning på dette beløb, forhindre en spekulationsgevinst af denne størrelse, og jeg kan ikke indse, at nogen kan have krav på en forventet værdistigning. Jeg kan forstå, at man kan sige, at den stigning, der er sket, er det vanskeligt at inddrage igen, men intet menneske har vel krav på at få en værdistigning, som han ikke selv har bidraget til. Hvordan kan ejerne af alle de ejendomme, med hensyn til hvilke der ikke er sket ombygning eller forbedring, have noget som helst juridisk eller moralsk krav på en værdistigning, som den øvrige del af befolkningen må betale? Derfor mener jeg og ligeledes den samlede regering, som er gået ind for forslagene, at det er berettiget at forhindre denne prisstigning, forhindre denne spekulation og inddrage en så stor del af gevinsten til kommunerne, som det nu er foreslået i disse skatteforslag. Jeg tror, at der, selv efter at denne inddragning er sket, altså af de 2 800 mill. kr., endda vil ske en stigning i ejendomspriserne, så der vil derfor heller ikke være nogen fare for realkreditte.

At man så med hensyn til beskatningen samtidig opnår en tilnærmelse til beskatningen i andre kommunegrupper, kan da kun være en fordel. Der har så tit været tale om det urimelige i, at man i landkommunerne og i de bymæssige kommuner, som ikke har købstadstatus, havde en højere ejendomsbeskatning end i byerne, hvilket har givet sig udslag i, at lejere og husejere i disse kommuner allerede har faet en stigning i deres boligudgifter. En sådan stigning har man ikke fået i København og på Frederiksberg og i købstæderne, som disse lovforslag nu tager sigte på. Jeg mener, at en sådan tilnærmelse af beskatningsforholdene måske vil kunne bane vejen for en videregående reform, når vi engang skal se nærmere på den samlede beskatning i samtlige kommuner her i landet. Da vil det være en fordel, at der er sket en tilnærmelse som den, der altså sker her, sam-

[Indenrigsministeren.]

tidig med, at man opnår at begrænse den spekulation, som ellers kunne opstå.

Med hensyn til denne spekulation i den forventede prisstigning for de ældre ejendomme kan det tænkes, at man fra anden side vil sige, at den kommer sikkert slet ikke. Men hertil vil jeg sige, at det har været klart det sidste halve år, at denne prisstigning og denne spekulation deri allerede var godt i gang. Vi ved, at der i de store byer er en betydelig spekulation i ejendomme. Enkelte personer ryger ind i skyggen og kommer til at sidde der en tid, for så vidt de har drevet spekulationerne alt for groft, men det er jo kun ganske få. Det store flertal af spekulanter får lov til at drive deres spil, og derfor kunne man da også for nogen tid siden se i dagbladene, at i et bestemt ejendomsselskab var værdierne allerede steget med 3 mill. kr., og at en af dem, som sidder i skyggen, begræd, at et forslag om stigning i huslejen ikke var kommet noget tidligere, for så havde han siddet ude i friheden den dag i dag. Alt dette viser os, at det ikke er hypotetisk stigning, der her er tale om; den er reel, og den er allerede i gang. Man må kun håbe, at de nu fremsatte forslag kan begrænse denne spekulation. At de helt kan standse den, tror jeg ikke.

Det ærede medlem hr. Thestrup var også bekymret for realkreditens stilling. Jeg tror ikke, der er grund til denne bekymring ud fra de betragtninger om forringelse af pantet, som det ærede medlem mente ville ske, når man nu pålagde ejendommene sådanne nye skatter. Det er rigtigt nok, at skatterne skydes ind foran prioriteterne, men hvis der ikke sker noget fald i ejendomspriserne, sker der ikke nogen forringelse af pantet. Hvis der tværtimod sker en stigning — og det må man regne med, selv om det kun er en mindre stigning — vil der ske en forbedring af pantet, når den huslejestigning, der nu foreslås givet adgang til, engang træder i kraft.

Derimod kan der være grund til at omtale et andet forhold, som efter min mening har en meget uheldig indflydelse på realkreditte, nemlig den spekulationsmæssige udnyttelse af omprioritering. Det er jo den fremgangsmåde, man særlig benytter til at frigøre spekulationsgevinsterne: man

foretager en omprioritering af gamle ejendomme, selv om der ikke er sket nogen væsentlig forbedring af dem. Se, når der nu vitterligt gennem årene er sket en stigning i ejendomspriserne og man også kan påregne, at der vil ske nogle stigninger fremover, så er det, der kastes obligationer på markedet, som ikke tjener nybyggeriet, men kun tjener disse spekulationsmæssige omprioriteringer. At obligationsmarkedet på den måde er blevet overbelastet, sådan som det er sket gennem en lang årrække, mener jeg har været til hinder for nybyggeriet, og jeg skal tage meget fejl, hvis det tryk på obligationskurserne, som vi i de sidste dage har været vidne til, ikke til dels har sin årsag i, at der netop nu kastes betydelige mængder obligationer på markedet som følge af omprioriteringer, som man naturligvis er begyndt at foretage her i løbet af sommeren i forventning om den prisstigning, der nu kommer; det gjaldt om at være klar til at kunne handle ejendommene til de forhøjede priser, og derfor måtte man gennem omprioritering have frigjort kapital til ny spekulation. Jeg mener, at disse omprioriteringer, som ikke er udtryk for ombygning og forbedring af ejendommene, har skadet nybyggeriet, og at kredit- og hypotekforeningerne måske til gavn og støtte for dette nybyggeri kunne have vist noget mere tilbageholdenhed med hensyn til omprioriteringer. Et vigtigt punkt i lovforslaget om boligbyggeri, som ikke har været særlig meget omtalt, men som det dog er værd at ofre opmærksomhed, når man tænker på at oprette nye prioritetsinstitutter til ydelse af sekundære prioriteter i ejendomme, er derfor efter min mening at sørge for, at prioriteringsbestemmelserne kun kommer til at gælde for nybyggeri, således at de ikke kan bruges til den slags omprioritering, som jeg her har omtalt. Jeg mener, det er meget vigtigt, at det, når statutterne for disse prioriteringsinstitutter skal udarbejdes, da bliver betonet, at de kun skal virke til fremme af nybyggeriet, og det er da også baggrunden for, at man vil give staten en vis ret til at støtte disse obligationer ved at kunne købe dem.

Flere af de ærede ordførere, bl. a. det ærede medlem hr. Thestrup, har været inde på, at det var særlig urimeligt at pålægge enfamilieshuse i byerne de nye ekstra-

[Indenrigsministeren.]

ordinære ejendomsskatter. Heri er jeg heller ikke enig. For det første er det sådan, at de penge, der kommer ind i form af ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld, skal bruges til nedsættelse af de ret høje indkomstskatter i købstadkommunerne, og den skattenedsættelse får parcelhusejerne jo også del i på lige fod med andre medborgere på samme indkomstrin.

Dernæst går det vist heller ikke så galt for disse huse, som præsten — i dette tilfælde dommeren — prædiker. Der er i Københavns kommune i alt ca. 10 000 enfamiliehuse, der ved 1950-vurderingen var ansat til 350 mill. kr., det vil sige ca. 35 000 kr. pr. hus, i samlet ejendomsværdi. Den gennemsnitlige grundværdi heraf var beregnet til ca. 9 000 kr. pr. hus. Da man kan gå ud fra, at der ikke er mange huse i København, der er vurderet til under 20 000 kr., og da vi, bl. a. fra Berlingske Tidende, ved, at enkelte enfamiliehuse er vurderet så højt som op til 90 000 kr., kan man uden større anstrengelse regne ud, at hovedparten af enfamiliehuse må være vurderet til et beløb på mellem 20 000 og 35 000 kr., idet man ellers ikke kunne nå et gennemsnit på 35 000 kr. Hvordan går det så et sådant gennemsnitshus, der ved 1950-vurderingen var vurderet til 35 000 kr., heraf grundværdi 9 000 kr.? Hvis det har fulgt de gennemsnitsstigninger, der er sket ved 11. almindelige vurdering i 1956, vil det nu have en samlet ejendomsværdi på omkring 48 000 kr., og heraf udgør grundværdien knap 12 000 kr. De 14 promille ekstraordinær grund- og ejendomsskyld af et sådant hus vil andrage 168 kr. eller 10 pct. af husets lejeværdi, der kan opgøres til 1 680 kr. Dette tal ligger jo betydeligt under det, det ærede medlem hr. Thestrup opererede med, og jeg mener derfor, at det ærede medlems beregninger ligger i overkanten, og at de reelle tal altså ligger betydelig lavere. Endelig må man huske på, at de fleste parcelhuse i København, som jeg før sagde, er lavere vurderet end de 35 000 kr., som her er regnet med. I provinsbyerne slipper parcelhusejerne endda betydelig billigere på grund af de lavere vurderinger. Enfamiliehuse i provinsbyerne var ved 1950-vurderingen vurderet til gennemsnitlig 20 000 kr. i ejendomsværdi, heraf

knap 4 000 kr. i grundværdi. Et sådant gennemsnitshus vil kun få en stigning på ca. 8 pct. af lejeværdien, altså betydeligt under den lejestigning, som alle de mennesker får, der ikke selv har hus, men bor til leje i andres ejendomme.

Hvad er det så for nogle huse, som Berlingske Tidende taler om? Jeg ved ikke andet om dem, end at de i 1950 var vurderet til henholdsvis 45 000 kr., 60 000 kr. og 90 000 kr. i ejendomsværdi; hvad det er for huse, og hvem der ejer dem, kan jeg derimod ikke udtale mig om. Jeg ved kun én ting: at hvis de lå f. eks. i Hørsholm kommune, hvor Berlingske Tidende for tiden bygger et lille hus til sine læsere, ville de kommunale ejendomsskatter for disse huse allerede i dag være ca. 50 pct. højere end den skat, som skal betales for sådanne huse i København, når dette lovforslag er gennemført. Berlingerens såkaldte „lille“ hus — til 45 000 kr. — betaler i dag 264 kr. i ejendomsskatter til Københavns kommune, og disse skatter vil efter lovforslaget blive forhøjet med 378 kr. til 642 kr. Men lå huset i Hørsholm, ville der allerede i dag blive betalt 933 kr. i skatter til Hørsholm kommune og Frederiksborg amtskommune. Så er Hørsholm endda en god konservativ kommune, og amtsskatterne i Frederiksborg amt er omtrent de laveste i landet.

På samme måde med de to andre, dyrere huse. Jeg vil gerne „anholde“ det alledyrreste af dem, som altså er en slags Rosenborg. Det vil efter forslaget i alt komme til at betale 1 729 kr. i samlede ejendomsskatter; men lå det, hvor Hirschholm engang stod, måtte det allerede i dag bløde med 2 403 kr.

Hvad bliver der så tilbage af al snakken om parcelhusene? Ja, der bliver det tilbage, at husejerne kan trække de beskedne stigninger, de får i ejendomsskat, fra på selvangivelsen, hvorved stigningen i realiteten bliver reduceret med ca. $\frac{1}{3}$; derimod er der jo ingen lejer, der kan trække noget af sin lejestigning fra på skatteskemaet. Endelig får disse parcelhusejere del i lettelsen i den kommunale indkomstskat lige med alle andre skatteydere.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh var inde på forslagets bestemmelse om, at den ekstraordinære ejendomsskyld ikke skal opkræves, når den for en ejendom bliver

[Indenrigsministeren.]

mindre end 25 kr. pr. kvartal; det ærede medlem mente, at dette beløb burde sættes noget højere. Det tror jeg ikke der er grund til. Det vil dog blive 100 kr. årlig, et sådant parcelhus slipper for; det vil sige, at et ret betydeligt antal huse i provinsbyerne bliver fri for at betale den ekstraordinære ejendomsskyld, og at der for andres vedkommende, som jeg har vist med disse tal, bliver tale om ganske små stigninger.

Det ærede medlem var endvidere inde på, at vi måske skulle overveje en hurtigere afvikling af disse bygningskatter; det kan vi jo se på. Jeg har ikke noget imod, om man finder frem til en noget hurtigere aftrapning, jeg har aldrig været nogen særlig ivrig tilhænger af bygningskatter, og når disse bestemmelser er foreslået, er grunden den, jeg omtalte til at begynde med, at man ønsker at forhindre en prisstigning på ejendommene. Det er jo nemlig sådan, at hvis huslejen stiger i alle udlejningsejendomme, vil også mit gamle hus få en værdiforøgelse, det kan ikke undgås, idet man dér bor billigere, end man kan bo, hvis man skal hen og leje sig ind et sted; dette giver sig udslag i en prisstigning på disse huse, og de har for så vidt også en indtægtsmæssig fordel, idet man bor forholdsmæssigt billigt i dem. Det er baggrunden for forslaget om, at også disse huse skal rammes af denne skat.

Hvordan det fremover vil blive, kan man ikke sige i dag; man kan udtale det håb, at disse prisstigninger vil få ende engang, at vi kommer ind i en rolig udvikling, hvor de ikke fortsætter. Efter som husene så forældes, er det rimeligt, at skatten nedsættes, og det giver lovforslaget også udtryk for at den skal. Om det så skal ske noget hurtigere end foreslået, er et spørgsmål, vi kan drøfte. Jeg har som sagt aldrig været tilhænger af at lægge byrder på nybygninger og for så vidt heller ikke på ældre bygninger, men det er de særlige forhold, der har gjort sig gældende efter krigen og stadig væk gør sig gældende, man her tager sigte på at rette.

Der er jo for mange af disse huses vedkommende sket det, at medens ejerens andel i husets værdi før krigen udgjorde, skal vi sige $\frac{4}{5}$ og prioritethaverens $\frac{1}{5}$ — eller det kunne være omvendt, som det vel tiest var — så er ejerens andel nu blevet

betydelig større, medens prioritethaverens andel er blevet meget mindre.

Så er der endelig blevet rejst spørgsmålet om, hvorledes de skattelettelser, som kommunerne får penge til igennem de forøgede ejendomsskatter, skal komme befolkningen til gode. Ja, de forskellige ordførere har jo udtalt nogen tvivl om, at befolkningen overhovedet ville få nogen skattelettelse. Nu er det så rart for os her inde i folketinget og for regeringen, at der her ikke er tale om mistillid til regering og folketing, men om en stærk mistillid til det kommunale selvstyre. Rundt omkring i kommunerne sidder byråd, sogneråd og amtsråd, som er valgt af befolkningen, og derfor mener jeg, at befolkningen er medbestemmende og har ret til at kritisere, hvis kommunen skulle finde på at tage nye opgaver op på grund af den nye skatteindtægt, den her får. Jeg synes slet ikke, der er grund til nogen mistillid. Jeg tror, de fleste kommuner fører en meget forsigtig skattepolitik og meget nødig ser skatterne stige, men gerne ser, at de personlige skatter kan nedsættes.

Når man så spørger, hvordan det skal praktiseres, ja, så er der ganske vist endnu ikke fremsat forslag derom, men det er regeringens tanke, at det særlig skulle komme de skatteydere til gode, som har mindre og mellemstore indtægter. Det vil altså sige, at mange af de parcelhusejere, jeg her har omtalt, netop får del i denne skattelettelse, og at de mindrebedimlede lejere også får del i den, således at de får nogen compensation for den huslejestigning, der kommer, en compensation, som de ikke ville få, hvis hele huslejestigningen skulle gå i husejernes lomme.

Jeg vil gerne opsummere begrundelserne for, at vi har foreslået denne ekstraordinære grundskyld og ekstraordinære ejendomsskyld. Det er tanken, at ordningen skal virke som en hindring for prisstigninger og spekulation i de gamle ejendomme. Det er tanken, at den i stedet for skal give kommunen en andel i den grundværdistigning, som vil komme, og en andel i den konjunkturstigning, der vil ske for ejendommenes vedkommende, sådan at denne gevinst, eller hvad man vil kalde det, denne stigning indgår i kommunernes kasse til lettelse af de kommunale skatter på indkomst. Derved bliver også husejerne bedre stillet — vel at

[Indenrigsministeren.]

mærke de fremtidige husejere; de nuværende kunne naturligvis opnå en vis spekulationsgevinst. Men alle fremtidige købere af disse ejendomme og enfamilieshuse ville, hvis man ikke indførte denne grundskat og ekstraordinære ejendomsskyld, komme til at svare en højere rente og, da der var sket en prisstigning, pådrage sig en større gæld, som ikke alene skulle forrentes, men også afdrages. Nu forhindres forhåbentlig denne prisstigning, således at fremtidige købere af huse får en billigere forrentning og får del i skattelettelsen. Endvidere sker der en tilpasning til beskattningen i de øvrige kommunegrupper, og det mener jeg også må betegnes som en fordel. Endelig kommer så indkomstskattelettelsen, som har været omtalt.

Alt i alt mener jeg at man må betegne disse to lovforslag, forslaget til lov om ekstraordinær grundskyld og ejendomsskyld til kommunen og forslag til lov om ændring af lov om kommunale ejendomsskatter, som udtryk for en sund og rigtig tankegang, og jeg mener, de lægger grunden til en bedre lovgivning på disse områder.

Socialministeren (Bomholt): Jeg takker for den almindelige tilslutning til gennemførelsen af mit lovforslag vedrørende de 5 mill. kr. til invalider og folkepensionister igennem en forhøjelse af rådighedsbeløbet. Det er for mig af væsentlig betydning, at der er principiel tilslutning. Med hensyn til beløbets størrelse vil jeg mene, at det ligger i underkanten, især for hovedstadens og de større kommuners vedkommende, men det er vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at danne sig et klart billede af den trang, der kan gøre sig gældende. Jeg er naturligvis rede til i udvalget at give de oplysninger, som kan gives.

Det er udtalt under forhandlingen, at der måske her kunne være tale om en flot gestus. Der er ikke tilstræbt nogen gestus, men en reel hjælp. Det, som er formålet, er naturligvis at bevare de gamle og invaliderne

i deres egne lejligheder, sådan at økonomien fortsat er overkommelig for dem.

Det er mit indtryk, at rådighedsbeløbet i en del købstadkommuner slår bedre til end før, efter at folkepensionerne er blevet forhøjet. Det, som der nu er brug for, er en smidig og hensyntagende administration, der betragter det som en væsentlig opgave at føre vanskeligt stillede medborgere gennem den besværlige overgangstid til en normaliseret tilstand på boligområdet. Det vil her være nødvendigt at se på hvert enkelt konkret tilfælde, som kan komme i betragtning.

Det er for mig af stor betydning, som allerede sagt, at folkettinget erkender en forpligtelse over for invaliderne og de gamle, og når denne forpligtelse er udgangspunktet, skulle det være muligt i folketingsudvalget at enes om en løsning, som fra alle sider kan anses for rigtig og hensigtsmæssig.

Carl P. Jensen: Jeg vil gerne takke den højtærede boligminister for hans positive bemærkninger til nogle af de synspunkter, jeg har fremført. Jeg skal i denne forbindelse blot nævne min bekymring vedrørende bundgrænsen for statslånsгарантиen.

Derudover vil jeg gerne gøre nogle ganske enkelte bemærkninger, først til det ærede medlem hr. Paabøl, der jo fortsat var af den opfattelse, at den røde løber stadig var lagt ud for de almennyttige boligselskaber. Jeg synes ikke, at det ærede medlems motivering for denne opfattelse var særlig overbevisende. Tværtimod underbyggede det ærede medlem min opfattelse af, at hvis der i det hele taget var nogen rød løber, var det andre end netop det almennyttige byggeri, der anvendte den.

Det sociale byggeri, sagde det ærede medlem, havde ingen penge og ingen risiko — i modsætning til privat byggeri, der havde begge dele. Ja, måske, men også kun måske. I en lang række tilfælde har tilstedeværelsen af både penge og risiko været noget problematisk eller i hvert fald meget begrænset.

[Carl P. Jensen.]

Der har ofte her været tale om betydelige aktieindskud for boligtagende i forbindelse med de såkaldte håndværkeraktier, der i begge tilfælde har placeret risikoen på et sted, som ikke generede bygherren synderligt.

Når det ærede medlem ironiserede over den måde, hvorpå det almennyttige byggeri kunne fremskaffe en byggefond, ja, så har jeg for så vidt kun grund til at takke det ærede medlem for denne praktiske anskuelserundervisning, som jeg ikke kunne have demonstreret bedre med så få ord. Det var jo statens penge, sagde det ærede medlem, og de penge, som de sociale boligselskaber fremskaffer ved en omprioritering, er en gevinst, der skyldes pengeforringelsen. Ja, det erkender jeg blankt. Den del af en omprioriteringsgevinst, som skyldes pengeforringelse, er en ganske uretmæssig gevinst, der ikke skyldes nogen som helst personlig indsats eller nogen som helst risiko, og alene af den grund bør den heller ikke tilfalde nogen enkeltperson.

Jeg deler altså ganske det ærede medlems betragtninger, men mangler bare en begrundelse for, at ganske tilsvarende synspunkter ikke gælder, når det private byggeri foretager en omprioritering med en gevinst, der skyldes tilsvarende forhold. Men det var måske netop dette, det ærede medlem tænkte på, da han erklærede, at de private husejere var lejernes gode tjenere, for i så fald har man lov til at regne med en betjeningsafgift, som jo skal være mindst 15 pct.

Når det ærede medlem hr. Adolph Sørensen er utilfreds med mine betragtninger vedrørende Håndværksrådets henvendelse og betegner dem som et udfald mod byggehåndværket, gør det ærede medlem sig skyldig i en misforståelse. Jeg har ikke sagt noget, der kunne opfattes som et udfald mod håndværket; jeg har alene omtalt Håndværksrådets henvendelse, og jeg skal i så henseende henvise til Folketingstidende, når den fremkommer. Her vil jeg blot understrege, at det ærede medlem ikke med et eneste ord har været inde på det afsnit i Håndværksrådets henvendelse, som jeg omtalte, f. eks. advarslen mod at yde offentlige lån, medmindre jeg skulle opfatte det ærede medlems udtalelser om, at man ønskede en 100 pct.s

liberalisering af byggeriet, som noget i den retning. Hvis det skulle være svaret, vil jeg da gerne henvise til, at det centrale i mine betragtninger var en påvisning af hulheden i den opfattelse, at man kan tale om liberalisering, samtidig med at man kræver statsgaranti for renter og afdrag på panten, som man ikke skulle have lejlighed til at kontrollere. Jeg forstår ikke linjen med dette liberalistiske anstrøg.

Videre sagde det ærede medlem om den opgørelse af investeringstallene, jeg havde påtalt, at Håndværksrådet havde den fra en officiel rapport fra arbejdsmarkedskommissionen. Herom udtalte den højtærede boligminister sig meget hensynsfuldt og forsigtigt og sagde, at tallene ikke var rigtige. Jeg vil gerne sige det stærkere: de tal, der er benyttet i Håndværksrådets henvendelse, er vitterligt urigtige. Jeg beskylder ikke det ærede medlem for bevidst at gentage denne urigtighed, men jeg holder mig stadig væk til Håndværksrådets henvendelse. Den omtalte rapport, som jeg udmærket kender som medlem af arbejdsmarkedskommissionen, det er rapporten af 16. august 1956, og den indeholder et gennemsnitstal for nybyggeriet, d. v. s. erhvervsbyggeri, offentligt byggeri såvel som boligbyggeri under ét, altså også almennyttigt boligbyggeri og privat byggeri, og her har vi de 40 000 kr., men det er en fælles opgørelse for alle former for byggeri. I samme opgørelse findes en specifikation, der udtrykkeligt nævner og placerer i en gruppe for sig socialt boligbyggeri, kapitel II, med 50 000 kr. og endvidere privat byggeri med henvisning til kapitel V A-byggeri også med 50 000 kr., det vil sige nøjagtigt det samme beløb for socialt byggeri som for privat byggeri.

Endelig vil jeg gerne føje til over for det ærede medlem, at jeg fuldt ud anerkender Håndværksrådets indsats med hensyn til planlægning, rationalisering og uddannelse af konsulenter. Den kender jeg fuldt så godt som det ærede medlem, men lad mig tilføje, at mit kendskab hertil har jeg som medlem af boligministeriets produktivitetsfundsudvalg, hvor jeg har været med til at indstille Håndværksrådet til en bevilling på 200 000 kr. til dette formål, og dem har Håndværksrådet modtaget. Altså, dette arbejde, som det ærede medlem fremhæver, er uanset Håndværksrådets ønske om 100

[Carl P. Jensen.]

pct.s liberalisering gennemført, uden at det har kostet Håndværksrådet en eneste øre. De penge er hentet i boligministeriets produktivitsfundsudvalg, og her er vi ved problemet. Man vil gerne have offentlige midler til at gennemføre undersøgelser og eksperimenter, men ikke til at føre dem ud i praksis for at følge de teoretiske resultater op — så hellere holde sig til de metoder, som har stået deres prøve gennem 1000 år, det var det åremål, det ærede medlem anførte.

Jeg vil så lige tilføje, at jeg forstod ikke det ærede medlems bemærkninger om pristal og byggeindeks. Det er lidt uforståeligt for mig, men det skyldes måske, at det ærede medlem, når han opgør byggeindeksen til 263, glemmer, at tallet er 302. Det eneste, det ærede medlem har forstået helt rigtigt, er mit hjertes følelser over for de forskellige former for boligbyggeri. Dem skildrede det ærede medlem helt rigtigt.

Paabøl: I diskussionen i går og i dag har det spørgsmål været fremme, om grundejerne skal have hele fortjenesten ved overgangen til frit boligmarked. Nu er forholdet jo det, at vi ikke går over til frit boligmarked. Vi indfører visse stigninger, der er foreslået af regeringen. Vi skal forhøje lejen i den gamle boligmasse med 30 pct. over 2 år, hvoraf man vil inddrage de 14 pct. i forøgede ejendomsskatter. Her er det, jeg spørger: på hvilket materiale bygger boligministeriet sine beregninger? Det må vi dog have forklaret. Jeg er vant til fra min daglige virksomhed at regne med kendsgerninger og tal; jeg kan ikke anlægge et frit skøn på disse ting. Jeg ved, at der fra grundejerside foreligger en beretning til boligministeriet, hvoraf fremgår, at en stigning på 30 pct. ingenlunde vil give grundejerne dækning, hverken for de forøgede vedligeholdelsesomkostninger eller drifts-omkostninger, og ikke vil genoprette den vedligeholdelsestilstand, som ejendommene var i i 1939. Jeg ved ikke, om denne beretning er rigtig, men vi må se på den i udvalget.

I det hele taget synes jeg ikke, man skal drøfte disse spørgsmål på et meget principielt plan, men at vi skal kaste vore evner af i de nærmeste krav og se at finde

ud af, hvilken stigning der er rimelig til dækning af de forøgede drifts- og vedligeholdelsesomkostninger, og hvilken stigning der giver mulighed for også at få vedligeholdelsesstandard rettet op. Her har jeg spurgt, om det ikke var rimeligt, at man reserverede en større del end foreslået af regeringen til udvendig og indvendig vedligeholdelse.

Derimod har jeg vendt mig mod en boligskat, ikke fra et principielt synspunkt, men fordi jeg stiller mig tvivlende over for, om der er plads til en boligskat. I øvrigt har vi fra vor side ikke taget stilling til, om stigningen skal være 30 pct. eller et mindre beløb; vi har i hvert fald ikke tænkt på en større stigning end 30 pct. over to år.

Jeg sagde i går, at jeg ville anse det for rimeligt, om man fandt frem til et bredt forlig om et spørgsmål, som i den grad optager sindene og i den grad berører store grupper af befolkningen. Det var rimeligt, om alle partier her i tinget tog et medansvar for gennemførelse af disse foranstaltninger. Hvis vi ikke er villige til at tage et medansvar for upopulære foranstaltninger, vil resultatet blive, at sådanne foranstaltninger kommer for sent eller ikke lader sig gennemføre i tilstrækkeligt omfang. Det vil medføre uheldige samfundsmæssige konsekvenser.

Boligministeren sagde, at han ikke kunne forstå, at vi i 1955 gik med til en stigning, svarende til 3-4 pct. af 1939-lejen, i de kommunale ejendomsskatter i byerne uden for København og Frederiksberg. Jeg mener, at jeg i virkeligheden gav en god forklaring på det i går, idet jeg forklarede det således, at det for det første var en mindre stigning. Fordi man går med til en stigning på 3-4 pct. i 1955, er det ikke sikkert, at man mener det forsvarligt og rimeligt at gå med til en stigning på 14 pct. i 1958. For det andet var det en stigning, som i virkeligheden gik ud på en ajourføring af købstædernes ejendomsbeskatning med ejendomsbeskatningen i København og Frederiksberg, en stigning, som var bundet til boligpolitiske formål. Nu gør man to ting: man frigiver de beløb, som tidligere skulle henses til imødegåelse af kommunernes risiko ved ydelse af kaution for byggelån, og man indfører en meget betydelig stigning, som har en tydelig skattepolitisk

[Paabøl.]

drejning. Det ærede medlem hr. Niels Andersen lagde også i går vægt på, at det var en virkelig skatteomlægning, der her fandt sted; det er retsstatens betaling for at gå med til det forlig, og det vil vi i alle tilfælde ikke gå med til uden videre. Vi må se på disse ting i udvalget; vi må se på, hvilke argumenter man har, hvilke stigninger der er nødvendige til dækning af vedligeholdelsesomkostningerne, når man skal give husejerne en rimelig regulering af deres indtægter. Det er dog også et ansvar, vi må bære, mener jeg. Jeg forstår for øvrigt også, at den højtærede boligminister er tilhænger af denne tankegang. Den højtærede minister nævnte det ganske vist mere i forbigående, men det er dog også et moment. Det er efter min mening også en prøve på et statssamfunds retskultur, hvordan man behandler en økonomisk mindretalsgruppe. Det er også et ansvar, vi må vedstå, og når man i denne forbindelse taler om konjunkturstigning, vil jeg sige: ja, det kan man godt kalde konjunkturstigning, men så må man også kalde det konjunkturstigning, når lønnen stiger i kraft af pristalsreguleringen. Man kan også kalde det en forringelse af pengeværdien, for det er det, der i realiteten er tilfældet; hvis vi udmåler de samme værdier i mindre kroner, så bliver naturligvis antallet målt i kroner større.

Jeg udtalte i går, at jeg mente, at når man kommer væk fra forbud mod leje-forhøjelse, må man også væk fra opsigelsesforbuddet. Jeg er naturligvis fuldkommen enig i den højtærede boligministers betragtning, at opsigelsesforbuddet må opretholdes, når man har forbud mod lejestigning; det er helt givet, at det hænger sammen. På den anden side kan man vel også uden større betænkelighed gå med til ophævelse af opsigelsesforbuddet de steder, hvor man mener forholdene nu er sådan i balance, at man kan ophæve forbuddet mod leje-forhøjelse. Det betyder ikke, at forholdet mellem ejer og lejer ikke er reguleret, men at man vender tilbage til den permanente lovgivning fra 1937, hvorefter reglen jo er den, at parterne har et forlovelsesår, som man kalder det. Det første år kan lejeren opsiges, men derefter kommer der en uopsigelighedsperiode på 3 år; så kan ejeren igen sige lejeren op, og benytter han

ikke denne lejlighed, kommer der en ny 3 års periode med uopsigelighed. Det vil jeg mene er ganske ubetænkeligt, men det kan man også tale om i udvalget.

Med hensyn til boligstøttelovgivningen mener jeg, at man kunne gå langt videre med liberaliseringen, idet jeg forstår, at det også er den højtærede boligministers tanke, at man skulle nå frem til en i højere grad privat finansiering af boligbyggeriet.

Jeg har brugt udtrykket, at de sociale boligselskaber henter alle pengene på byggepladsen, men jeg kunne også sige det på den måde, at de ingen penge har med hjemmefra. Det betyder, at de låner penge i kredit- og hypotekforeninger og hos staten op til 94 pct., og de sidste 6 pct. finder de hos lejerne. De bygger altså uden selv at have penge, og jeg mener, at det er af aldeles afgørende betydning, hvis vi skal nå frem til befolkningens forsyning med flere, bedre og billigere boliger, sådan som kravet ofte er blevet formuleret, at få risikovillig kapital frem i byggeriet. Det er stort set de samme håndværkere, som bygger for private og for sociale boligselskaber, og hele denne diskussion om, hvorvidt det private byggeri er billigere eller dyrere end det sociale, forekommer mig fuldkommen ørkesløs, for både det private og det sociale byggeri er alt for dyrt som følge af det omfang, statsfinansieringen har fået, og som følge af de finansieringsformer, der er anvendt. Jeg citerede i går en beretning fra boligministeriet, hvor der i virkeligheden foreligger fuld tilståelse fra boligministeriets side; fra den højtærede ministers side foreligger der kun delvis tilståelse, idet boligministeren i sin fremsættelsestale nævnte, at rationaliseringens fordele ikke havde bundfældet sig i billigere byggeri.

Den højtærede boligminister omtalte kapitel V A-byggeri som byggeri for mere velhavende. Ja men det er ikke rigtigt. Der findes i hypotekbankens jubilæumsskrift — jeg har det ikke ved hånden, men det var i fjor eller i forfjor — en opgørelse, der viser, at to tredjedele af de mennesker, der sørger for deres egne boligforhold ved at bygge hus i henhold til kapitel V A, er mindrebemidlede. Det var meget interessant, for denne oplysning fremkom omtrent samtidig med, at Hans Andersen, som er

[Paabøl.]

formand for Danmarks Lejerforbund og tillige er formand for et af de største sociale boligselskaber, på en generalforsamling i forbundet kom med en oplysning om, at en opgørelse viste, at nu var kun 25 pct. af lejerne i det sociale byggeri mindrebemidlede. Det er interessant, fordi det viser, at det er et socialt dårligt stillet klientel, der selv har skaffet midler til at bygge efter kapitel V A, altså de, der bor i det sociale boligbyggeri. Det er derfor, jeg spørger: hvad er så begrundelsen for, at man ikke kan udvide børnetilskuddet til kapitel V A-byggeriet? Synspunktet er det, at børnetilskuddet har et vist familiepolitisk formål, hvorimod m²-tilskuddet, som vi stadig væk kører videre med, og hvor der er stor forskel mellem privat byggeri og socialt byggeri, ikke har et tilsvarende socialt formål. Det gives jo til alle uanset deres økonomiske stilling. Det er disse generelle tilskud, vi skal væk fra, og det erkender den højtærede boligminister. Den højtærede boligministers målsætning er der i det hele taget ikke noget i vejen med, det er mere den praktiske udførelse, og jeg forstår det pres, regeringen har været udsat for fra de sociale boligselskaber, for de har altid været stærkt forlovet med socialdemokratiet. Når jeg siger dette, vil jeg ikke benægte, at der er en sund og idealistisk kerne i den sociale boligbevægelse, jeg vil ikke benægte, at der ligger en værdi i, at mennesker på idealistisk grundlag slutter sig sammen for at løfte samfundsopgaver; en sådan sund kerne er der i den sociale boligbevægelse, men der er gået elephantiasis i denne bevægelse. Før krigen byggedes 7-8 pct. af de sociale boligselskaber, i dag bygges ca. halvdelen af de sociale boligselskaber, og denne udvidelse har ikke været til gunst for kernen i bevægelsen. Jeg tror, det vil være rigtigt, at man igen kommer ind på andre forhold inden for boligbyggeriet, og jeg tror også nok, man skal kunne opretholde den nødvendige stabilitet i byggerytmen, selv om man går over til friere finansieringsformer.

Thestrup: Jeg vil gerne takke den højtærede boligminister for de oplysninger, han har givet vedrørende forståelsen af de enkelte bestemmelser i lovforslagene, og for ministe-

rens tilsagn om nærmere forhandling i udvalget om disse spørgsmål.

Jeg skal derfor lade være med at komme ind på disse enkelte bestemmelser og de bemærkninger, der er gjort vedrørende dem, bortset fra en enkelt. Det drejer sig om, hvorvidt sygekassegrænsen er opstillet som kriterium i boliglovsforslaget. Efter § 117, stk. 1, er begrebet mindrebemidlet sat lig med at ligge under sygekassegrænsen, og forskellige andre steder er mindrebemidlet sat som kriterium for at opnå tilskud eller lån, så vidt jeg husker f. eks. for at opnå lån til indskud i en ejendom, d. v. s. at i alt fald i nogle tilfælde er sygekassegrænsen gjort til kriterium for opnåelse af visse rettigheder inden for boliglovens område.

Det ærede medlem hr. Paabøl fremsatte nogle bemærkninger i anledning af det, ministeren sagde om, at både venstre og de konservative havde været med til at gennemføre en ganske lignende skattelovgivning som den her foreslåede. Jeg vil gerne føje til, at det netop var i et forlig, disse skatter i 1955 kom ind — et forlig, der på det tidspunkt, da det blev sluttet, var meget påkrævet — at der sad en mindretalsregering, og at oppositionen følte det som sin pligt at være med til at slutte et sådant forlig. Jeg vil ikke på nogen måde fragå vort medansvar for disse bestemmelser, men der er vist ingen, der vil hævde, at det var fra os, forslaget kom.

Jeg takker også den højtærede indenrigsminister for de svar og de oplysninger, han har givet. Jeg er glad for, at vi kan få en nærmere gennemgang af spørgsmålene i udvalget. Jeg har imidlertid den opfattelse, at størstedelen af de stigninger, der er sket i ejendommenes værdi, netop beror på pengenes forringelse, og jeg kan ikke se, at det offentlige har nogen ret til disse stigninger. Ministeren mente, at den stigning, der blev inddraget gennem den nu foreslåede skat, endnu ikke er sket, men vil ske. Jeg vil dog gerne spørge den højtærede minister: hvem kan sige, hvorvidt en sådan stigning vil ske, og er det ikke lovlig tidligt og lovlig dristigt at inddrage stigninger, endnu inden de er sket? Det er, som om den højtærede minister bebrejder dem, der har fast ejendom, at denne ejendomsværdi stiger i tider, hvor der er inflation. Det er,

[Thøstrup.]

som om det skal betegnes som spekulation, at der her bliver tale om en bedre stilling for den, der ejer fast ejendom, end den, andre får. Jeg kan ikke se det rimelige deri. Jeg kan ikke her sige, om de beregninger, som Berlingske Tidende har foretaget, er rigtige, men jeg kan i hvert fald ikke se det retfærdige i, at husejere, der ikke er udlejere, skal bøde, fordi huslejespørgsmålet ikke er blevet løst i tide. Jeg kan ikke nægte, at jeg betvivler, at forholdet skulle blive det, at der kommer sådanne lettelser i den direkte skat — vi har endnu ikke set noget til disse lettelser — at de helt kan klare de stigninger, der bliver tale om for grundskatterne, således at man ikke kommer til at mærke noget til disse.

Til det ærede medlem hr. Carl P. Jensen vil jeg gerne sige, at der er naturligvis en forskel på det formål, det sociale byggeri har, og det formål, det private byggeri har. Jeg har da heller ikke sagt andet, end at de begunstigelser, man har tillagt det sociale byggeri, var langt ud over, hvad forskellen mellem de to byggearters formål berettiger til. Der er nemlig det at sige til det sociale byggeri, at vel har det som formål at opsamle overskud og at anvende dette overskud til nybyggeri, men i realiteten har det sociale byggeri kun i meget få tilfælde været i stand til at opsamle sådanne overskud, at nyt byggeri kunne igangsættes derfor. Det må dog også spille en rolle, i hvilket omfang man er i stand til at opfylde det formål, man har sat sig. Det kunne være af interesse at se, i hvor mange tilfælde det sociale byggeri har opfyldt det formål at samle midler sammen til nybyggeri.

Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp fremsatte, ligesom andre talere har gjort det, nogle bemærkninger om regeringen Erik Eriksen-Kraft, der ikke havde fremsat noget forslag, der sigtede på udligning af huslejeniveauerne. Det ærede medlem synes at overse, at den regering var en mindretalsregering, og at det meget tydeligt blev tilkendegivet den i det udvalg, der var nedsat netop for at få en udligning i gang, at man ikke kunne vente at få gennemført mere i retning af udligning, end hvad der skete ved loven af 1951. Jeg tror ikke, der er nogen, der vil bestride, at venstre og det

konservative folkeparti gerne ville have været med til at forhøje huslejen mere i 1951, end tilfældet blev. Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp talte tillige om, at den højesteretsdom, der nylig er afsagt om lejeforhøjelser som følge af forbedringer i en ejendom, gjorde det nødvendigt for os at se på, om lejelovens § 36 var affattet på en sådan måde, at den tilstrækkelig stærkt sikrede, at nødvendige ombygninger sker, og dertil vil jeg gerne give min tilslutning.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh foreslog, at man forhøjede fritagelsesbeløbet for bygningsskatter fra de foreslåede 25 kr. pr. kvartal, således at et større antal enfamilieshuse blev fritaget for denne skat. Jeg har naturligvis ikke noget imod at støtte det ærede medlem i denne anmodning, men jeg vil dog gerne gøre opmærksom på, at der i hvert fald efter min mening er noget forkert i at lovgive på den måde, at man først giver en hovedregel, der tilsigter at gennemføre en almen bestemmelse for parcelhuse, og derefter giver så vidtrækkende undtagelser fra hovedreglen, at denne i virkeligheden kun kommer til at dække et lille område. Jeg er bange for, at det er en af de måder, hvorpå man let kommer til at begå uretfærdigheder over for mindretallene.

I øvrigt forudsætter fritagelsesreglen, at mennesker, der bor i enfamilieshuse, som har en forskelsværdi så stor, at der ikke kan blive tale om fritagelse, har bedre råd end mennesker, der bor i de huse, der bliver fri, men det kan man vel ikke som almindelig generel regel hævde. Det modsatte kan vist lige så vel være tilfældet.

Det ærede medlem hr. Niels Andersen kom ind på nogle betragtninger om grundskyldens fortræffelighed. Han fremsatte her nogle udtalelser, som dog antagelig ikke helt kan være hans mening. Så vidt jeg forstod det ærede medlem, men jeg indrømmer, at jeg kan have hørt fejl eller have misforstået ham, sagde han, at oppositionspartierne var de eneste, der holdt på, at ejendomsretten skulle være ukrænkelig, og at han selv var modstander heraf. Jeg tilføjer endnu en gang: det kan dog være, jeg har hørt fejl. Jeg vil næsten håbe, jeg har gjort det, ellers synes jeg nok, det ærede medlem med sine udtalelser er lige ved at komme i strid med grundlovens § 73,

[Thestrup.]

hvor der udtrykkeligt står, at ejendomsretten er ukrænkelig. Jeg går dog i hvert fald ud fra, at vi alle herinde er enige om at overholde grundloven.

Oppositionen vil ikke bestride, at den samfundsskabte værdi tilkommer samfundet, men hidtil har den værdistigning for de faste ejendomme, der skyldes pengeforringelsen, ikke været betragtet som samfundsskabt. Det er netop denne, man nu vil tage med det forslag, der er fremsat her. Kan det ærede medlem ikke se, i hvor høj grad et politisk flertal, hvis en sådan regel gælder, kan blive interesseret i at skabe inflation for derved at bemægtige sig værdier, der med fuld ret er erhvervet af andre?

Det ærede medlem talte om, at de grund-sætninger, vi har holdt på, begunstigede de besiddende. Det er naturligvis klart. Det er helt rigtigt, at der ligger i disse en beskyttelse for besiddelsen. Men hvorfor tror det ærede medlem, at alle samfund, alle kultursamfund i hvert fald, har beskyttet besiddelsen? Det har de netop gjort af den simple grund, at besiddelsen som sådan, den private ejendomsret som sådan, er en af de vigtigste drivkræfter i et samfund. Den får mennesker til at arbejde, til at spare op, og den kan i virkeligheden ikke undværes. Det gælder ikke alene for dem, der besidder noget i forvejen, det gælder også for dem, der ikke i forvejen besidder noget. De arbejder frem mod at komme til at besidde noget. Jeg kan ikke lade være at tænke på, om man gør sig klart, hvor mange arbejdere, hvor mange tjenestemænd og funktionærer der netop ved at få deres egen ejendom har skabt sig en relativt stærk stilling, fordi det, at de ejer en fast ejendom, beskytter dem imod inflation. Det er ikke så ligetil at forkaste ejendomsretten og heller ikke den del af den, der altid har været ejendomsrettens grundform: ejendomsretten til jord, til fast ejendom.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Jeg skal forsøge at begrænse mig til det almene. Det er selvfølgelig svært at holde sig til det mere principielle og lade være at beskæftige sig med enkeltbestemmelser, når så mange enkeltbestemmelser forekommer den ene

eller den anden at have principiel betydning.

Jeg føler mig ikke helt overbevist af den redegørelse, boligministeren gav vedrørende § 3 i boligbyggerilovsforslaget om finansministerens bemyndigelse til at optræde på obligationsmarkedet, og jeg går ud fra, at vi kan få lejlighed til at drøfte dette spørgsmål noget mere i udvalget.

Det ærede medlem hr. Thestrup fremsatte i går den udtalelse, at det konservative folkeparti meget tidligt havde erkendt, at huslejestoppet havde uheldige følger, og gang på gang havde påvist, at det var umuligt at fastholde huslejeniveauerne, men at det var umuligt for dem at vinde tilslutning til deres tanker. Jeg spurgte i går om, hvornår det var sket, og hørte for et øjeblik siden, at der dermed var tænkt på, at de konservative i 1951-lejeloven, som blev gennemført under det venstre-konservative ministerium, ville have givet grundejerne lidt flere procenter. Det ærede medlem nævnte også, at jeg var medlem af det udvalg, hvor vi drøftede, om man kunne gå videre, og at det var en mindretalsregering, som ikke sådan uden videre kunne få udrettet noget. Ja, det var det. Der foregik et lille-bitte tilløb fra den daværende boligministers side, men det førte ikke til noget. De konservative kom ikke med noget som helst forslag, vi kunne ikke få nogen real drøftelse af sagen. Som jeg sagde i går, trak ministeren sig omgående forskrækket tilbage. Jeg har aldrig — og det er der vist heller ikke andre her i tinget, der har — været i tvivl om, at det konservative folkeparti på ethvert tidspunkt har været villigt til at give grundejerne noget mere, end de har fået, men noget virkeligt initiativ til en ophævelse af huslejestoppet og en huslejudligning er der ikke kommet fra det konservative folkeparti.

Dette skulle være en principiel debat, og det er sådan, at i en principiel debat bliver der altid talt store ord, og efter min mening for store ord. Det blev der vist også på visse punkter i går. Men mit hovedindtryk er, at der fra venstres og fra konservativ side er en vilje til at gå ind i et positivt samarbejde på mange af de områder, som vi beskæftiger os med her. Jeg har forstået, at venstre og de konservative

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

er rede til saglig forhandling om hovedparten af bestemmelserne i de to store lovforslag, og det havde jeg også ventet. Efter den modtagelse, som offentligheden har givet synspunkterne i de fremsatte lovforslag, måtte man vente, at der også her i tinget kunne skabes overensstemmelse mellem de forskellige synspunkter. Det ville være urimeligt, hvis man ikke kunne tale sig til rette om meget væsentlige dele i de foreliggende lovforslag.

Det er, som den højtærede boligminister var inde på efter debattens første omgang, imidlertid klart, hvor de betydelige modsætninger i særlig grad sætter ind. Den 30 pct.s forhøjelse i løbet af 2 år i den ældre boligmasse indvender man ikke noget imod, og jeg forstår, at oppositionen indrømmer, at det ikke kan være mindre, dersom det skal have en afgørende indflydelse på boligbyggeriet i den kommende tid. Men modsætningen kommer frem, når oppositionen derefter hævder, at hele lejeforhøjelsen skal tilfalde grundejerne. Jeg havde en stor oplevelse for ikke ret længe siden, da det ærede medlem hr. Paabøl talte, for han indrømmede klart, at det ikke var af principielle grunde, hans parti ikke kunne gå med til den særlige skat i anledning af de foreliggende lovforslag; det var simpelt hen, fordi de 30 pct.s lejeforhøjelse ikke gav grundejerne nok. Det, at det ikke er af principielle grunde, kan jeg i og for sig forstå, når jeg ser på, hvad venstre er gået med til tidligere, men det er en sag for sig.

Når grundejerne er fremkommet med nogle beregninger, hvorefter det skulle være nødvendigt, at de fik, jeg tror mindst 30 pct.s forhøjelse, ligger det langt tilbage; jeg tror, det var sidste efterår. I virkeligheden mener jeg, at oppositionen her stiller større krav end grundejerne selv. Jeg tror, at betydelige grundejerkredse finder det ganske rimeligt med de 16 pct., selv om de naturligvis gerne vil have lidt mere; og at disse 16 pct. er rimeligt, synes også at fremgå af det ærede medlem hr. Poul Møllers artikel i Dagens Nyheder, hvori det ærede medlem, som jeg sagde i går, går ud fra, at såfremt de 30 pct. helt tilfalder grundejerne, vil kun halvdelen medgå til vedligeholdelse og genopretning. Derfor kan regeringspartierne ikke komme uden om at

fastholde, at en del af huslejestigningen må tilfalde kommunerne, så der derved bliver mulighed for nedsættelse af de kommunale personskatter for små og mellemstore indtægter. Og jeg tvivler på, at de to oppositionspartier vil kunne fastholde deres modstand herimod. Jeg trøster mig med, at de kategoriske udtryk, at skatten må væk, og at der intet forlig kan blive, hvis skatten ikke falder væk o. s. v., mere er til udvortes brug.

Da jeg nu lige har hørt det ærede medlem hr. Thestrup bekræfte, hvad han heller ikke andet end kan, at det konservative folkeparti tidligere er gået ind i et forlig, hvori der også indeholdtes en forhøjelse af ejendoms-skatterne, så fatter jeg et lille håb om, at de konservative kunne blive lidt ræsonnable denne gang. Ganske vist holdt det ærede medlem hr. Thestrup en bagdør åben, idet han sagde: dengang var det en mindretalsregering, og så følte man et medansvar over for den lovgivning, der skulle sættes i scene. Deri ligger selvfølgelig noget om, at nu er det en flertalsregering, og hvis det konservative folkeparti synes, at det ser sin partimæssige interesse i ikke at gå med, men at kunne sige: det har disse flertalspartier vedtaget, så vil de ikke gå med. Men indtil videre vægrer jeg mig ved at tro, at den sidste opfattelse får overhånd. Jeg mener, at det konservative folkeparti hidtil har vist forståelse for boligbyggeriet og for betydningen af boligbyggeriet for hele befolkningen; man skulle derfor tro, at det ville gå ind i en saglig behandling af det samlede kompleks. Og da nu venstre og de konservative er så godt gift, må man vel gå ud fra — det vil jeg i hvert fald — at også venstre vil gå med på den linje.

På ét punkt kunne jeg tænke mig en lempelse. Det ærede medlem hr. Aage Fogh nævnte i går tanken om en afvikling af bygningsskatterne i et hastigere tempo, og det har indenrigsministeren for ikke ret længe siden stillet sig imødekommende over for. Vi vil fra det radikale venstres side gerne forhandle om, at denne aftrapning af bygningsskatterne finder sted over et noget kortere åremål.

Niels Andersen: Det ærede medlem hr. Paabøl sagde i sin tale i går, at vedtagelsen af de foreliggende lovforslag ville betyde en

[Niels Andersen.]

videre udbygning af formynderstaten. I dag siger det ærede medlem hr. Paabøl, at han kunne ønske en udvidelse af huslejetilskuddene, således at de også kom til at omfatte kapitel V A-byggeriet; men samtidig siger det ærede medlem, at der er mange ting i de foreliggende lovforslag, som han er enig i, idet han erkender, at de tager sigte på et frit boligmarked inden for en rimelig tid, og at han er enig i den systematik, som regeringen anlægger. Det forekommer mig at være noget inkonsekvent, da det ærede medlem i går startede med at sige, at de foreliggende lovforslag er udtryk for en videre udbygning af formynderstaten. I hvert fald er udbygningen altså ikke så stærk, at det ærede medlem ikke er i stand til at give tilslutning til den systematik, der er anlagt.

Så kom det ærede medlem hr. Paabøl med nogle interessante betragtninger. Han sagde, at han ikke under nogen form kan gå med til de i denne forbindelse foreslåede kommunale skatter. Samtidig kom han med nogle betragtninger vedrørende den stigning i huslejerne, der vil finde sted — de største stigninger vil andrage 30 pct. — og han mente ikke, man skulle gå højere med procenten for at nå frem til et frit boligmarked inden for disse to år. Det vil altså sige, at det ærede medlem ikke vil gå med til en øget kommunalbeskatning; han mener, at det er en passende procentsats — men grundejerne skal have det hele.

Jeg vil gerne i den forbindelse nævne, at jeg fredag aften i sidste uge var til møde i Socialpolitisk Forening, hvor formanden for Københavns Grundejerforening, Egon Larsen, udtalte, at den foreslåede beskatning af ejendommene fandt han helt rimelig; dog kunne han ønske, at man flyttede 5 pct. fra ejendomsbeskatningen over til „udvendig vedligeholdelse“. Sådan sagde Egon Larsen, der — så vidt jeg forstod — var formand for Københavns Grundejerforening. Han ville jo være en meget dårlig organisationsmand, om han ikke havde haft et lille ønske til gunst for grundejerne,

og jeg synes, det var meget beskedent i dette tilfælde. I denne situation står man altså med dette klart udtrykte ønske fra grundejernes side; men de ærede medlemmer hr. Paabøl og hr. Thestrup ønsker, at grundejerne skal have det hele. Jeg synes, det er godt at få trukket linjerne klart op og få spørgsmålene belyst på denne måde.

Det ærede medlem hr. Thestrup må fuldstændig have misforstået mig; jeg er absolut værner af ejendomsretten, og jeg har ikke i sinde på nogen måde at undergrave ejendomsretten; men hvad har man ejendomsret til? Det er jo det, der er spørgsmålet. Vi fra vor side anser det for noget fundamentalt, at man har ejendomsret til det, man selv frembringer; men de 2 800 mill. kr., som har været nævnt flere gange under denne debat, hvem har frembragt dem? Har grundejerne? Nej; de er frembragt ene og alene i kraft af samfundets udvikling og vækst, og jeg og retsforbundet kan ikke gå med til, ikke anerkende, at man har ejendomsret til det, som vi i fællesskab frembringer af værdier. Derimod vil jeg sige, at hvis vi nogen sinde skal komme frem til en virkelig og håndhævet ejendomsret til det, vi har fuld ret til, bliver det nødvendigt, at vi giver samfundet det, som samfundet skaber. Det er netop den fremgangs måde, der virkelig kan underbygge ejendomsretsbegrebet og praktisere det og give folk lyst til at bestille noget; jeg er nemlig helt enig med det ærede medlem hr. Thestrup, når han siger, at den private ejendomsret er en af de vigtigste drivkræfter. Det er helt rigtigt; men så skal man heller ikke bruge det, som samfundet frembringer, som skabes i fællesskab, som noget, der vedkommer den private ejendomsret. Det er noget, der tilkommer samfundet til bestridelse af de opgaver, samfundet har.

Det er det rent fundamentale i de synspunkter, jeg gerne har villet drage frem her, og når jeg har sagt, at oppositionen betragter ejendomsretten på en ensidig måde, mener jeg dermed, at oppositionen i meget høj grad er tilbøjelig til at betragte ejendoms-

[Niels Andersen.]

retten som en ret til at besidde det, der er i stand til at udbytte den øvrige del af befolkningen; det er en ensidig betragtning og en ensidig opfattelse af ejendomsretsbegrebet.

Jeg vil være meget glad, hvis det ærede medlem hr. Thestrup — som jeg sætter overordentlig stor pris på — vil give mig ret i, at ejendomsretsbegrebet omfatter det, som den enkelte borger i samfundet frembringer.

Alfred Jensen: Den kommunistiske gruppe går imod de afviklingstendenser, der ligger i de foreliggende lovforslag, dels fordi vi ikke kan godkende målsætningen, dels fordi vi ikke kan anerkende, at der er en tilstrækkelig stor boligmasse til stede. Det var det, jeg har givet udtryk for i første omgang; jeg har fremsat min kritik af det, der foreligger, og udtrykt min tvivl om, at der vil blive bygget nok efter den foreslåede lov om boligbyggeri. Ingen har turdet sige, at der er tilstrækkeligt med boliger, og at der vil blive sat byggeri nok i gang, og det viser jo egentlig tilstrækkelig tydeligt, at det vil være uforsvarligt at skride til gennemførelse af det, der her foreslås.

Ydermere må jeg sige, at de foranstaltninger, der træffes her, og som skulle tage sigte på at afbøde virkningerne af denne lovgivning for den dårligst stillede del af befolkningen, ikke forekommer mig at være tilstrækkelige. Jeg har efterlyst en forklaring på, hvorledes skattelettelsen ville komme til at virke, og jeg har kun fået det svar, som jeg kunne have læst mig til forud: at man vil komme med et lovforslag, som tager sigte på at afbøde virkningerne for dem med de mindste og mellemste indkomster. Ja men det, vi ønsker at vide, er, hvordan det kommer til at virke i praksis, om man virkelig får en sådan afbødning. Nu vel, når man ikke kan få mere svar i dag, må vi vente, indtil lovforslaget foreligger; men jeg henstiller til regeringen at få lovforslaget færdigt, så det kan blive fremsat, inden vi kommer til anden behandling af de foreliggende lovforslag.

Dernæst må jeg konstatere, at de foranstaltninger, der foreslås til hjælp for invalider og folkepensionister, heller ikke er tilstrækkelige. For selv socialministeren må

erkende, at beløbene vist er for ringe, og mener at kunne nøjes med at sætte sin lid til en fordomsfri og human fortolkning af lovene. Ja, så synes jeg faktisk, at man må fastslå, at de gamle og invaliderne kan frygte det værste, hvis forslagene gennemføres, sådan som de ligger her på bordet.

Jeg var noget bekymret over den måde, hvorpå den højtærede boligminister omtalte § 109, stk. 2, i lejelovsforslaget angående mulighederne for en frivillig forhøjelse af lejen. Det forekommer mig, at ministerens udtalelser viste, at der er temmelig store muligheder for frivillige lejeforhøjelser fremefter. Jeg skulle ikke have haft de store betænkeligheder, hvis der var boliger nok, men når der ikke er det, er det klart, at man nok kan finde på andre muligheder for lejeforhøjelser end at slå et søm i væggen; der findes betydelig flere muligheder, hvormed man kan begrunde, at lejen nok kan tåle at komme en tand i vejret, uden at forhøjelsen egentlig vil komme til at stride imod lovens bestemmelser. Man må derfor se med bekymring på, hvorledes det vil gå med lejen i de områder, der omhandles i denne lov, og for hvilke man træffer afviklingsforanstaltninger. Jeg tænker bl. a. på opgivelse af bopælskravet. Jeg har allerede nævnt de 5 store provinskøbstæder, som har protesteret. Det er da klart, at der efter en sådan fortolkning af § 109, stk. 2, vil komme et pres på lejen, og lejere og udlejere skal nok finde en form, hvorunder lejen kan blive forhøjet. Det er i og for sig ret pinligt, at man allerede her i starten faktisk angiver vejen til at komme frem til en forhøjelse, som jo egentlig ikke skulle være hjemlet i lovforslagets paragraffer.

Jeg kommer dernæst igen til spørgsmålet om kontrol med lejen for enkeltværelser. Jeg deler ikke den højtærede boligministers opfattelse; jeg må fastholde, at det er nødvendigt at få kontrol med lejen af enkeltværelser. Det er ganske urimeligt, at unge mennesker kan komme ud for at skulle betale ågerpriser, som jeg her har nævnt. Jeg anbefaler udvalget at se på denne side af sagen og overveje, om man alligevel ikke bør skaffe mulighed for en effektiv kontrol på dette område, så de unge mennesker ikke bliver flået, som de nu bliver.

Hvad husstandsindkomsten angår, har jeg allerede udtalt, at jeg ikke var sikker

[Alfred Jensen.]

på, man havde fundet den rette bundgrænse. Efter det, der er fremkommet her under debatten, siden jeg havde ordet, er min frygt blevet stærkere. Det forekommer mig, at vi er kommet for langt ned, og jeg vil anbefale, at man ser lidt på disse forhold og kommer op på en noget højere bundgrænse. Det er vel også et spørgsmål, om de 600 kr. pr. barn, som er beregnet, er tilstrækkeligt. Når man andre steder regner med, at et barns underhold koster 1 500 kr. om året, er det et spørgsmål, om man her kan blive stående ved de 600 kr. Jeg hæftede mig også ved de bemærkninger, der fremkom om kvalitetskravet, og jeg må sige, at jeg håber, man trods den højtærede ministers betænkeligheder vil finde frem til en videre fortolkning her.

Boligministeren forsvarede endvidere opgivelsen af bopælskravet med, at hvis man ikke opgav den stavnsbåndsordning, ville adskillige af de arbejdere, der måtte søge til de større byer, komme til at friste kummerlige kår, hvad bolig angik; ministeren taler om, at de måtte flytte ind i lysthuse o. lign. Ja, det er jo forhold, som vi kender; men er det bedre, at det bliver dem, der i forvejen er i byen, der skubbes ud i lysthuse, hønsehuse, gamle garager og bunkers? Er det bedre? Det er spørgsmålet. Er det ikke mere betryggende for lejerne, at man opretholder stavnsbåndsbestemmelsen et stykke tid endnu, indtil vi får et tilstrækkeligt antal boliger, end det er at opgive den med den risiko, at de, der kommer udefra, vil presse på for at få en lejlighed og er villige til at betale noget mere i leje?

Den højtærede indenrigsminister gjorde opmærksom på, at hvis man gav lejen fri, ville det betyde en stor stigning i huslejerne og i ejendomspriserne. Det var hans begrundelse for, at man skulle lægge en skat på grunde og på ejendomme i de områder, der her er tale om. Jeg er ganske enig i, at der vil ske noget sådant. Det er jo en af grundene til, at vi andre vender os imod en afvikling af lejerbeskyttelsen. Nu har vi altså en af følgerne; det er denne, at man allerede forlods vil indkassere afgiften, der kommer til at andrage 14 pct. af lejen.

Jeg bemærkede mig, at ministeren talte om den gamle boligmasse. Men det drejer

sig jo på det område, vi her behandler, ikke alene om den gamle boligmasse, hvad ekstra grundskyld og ekstra ejendoms-skatte angår. Det drejer sig for grundskyldens vedkommende også om den nye boligmasse og for ejendomsskatternes vedkommende også om noget af den nye boligmasse, selv om det ikke gælder hele den nye boligmasse. Det er altså ikke alene et spørgsmål om at inddrage en konjunkturgevinst, det er også et spørgsmål om at fordyre lejen i de boliger, der så sandt er dyre nok i forvejen, nemlig dem, der er bygget efter krigen. Når vi endelig er ved den side af sagen, må jeg sige, at jeg erkender det rigtige i det synspunkt, at hvis man slipper taget i lejen, vil priserne stige på ejendommene, og så vil udlejerne tjene store penge, men så fatter jeg ikke, at man giver ejerne 16 pct. i lejeforhøjelse, for det er jo det, man gør her; man forærer udlejerne de penge, og vi kan godt gøre os klart, at hovedparten af disse penge går i udlejernes, i udbytternes, lommer. Den højtærede økonomiminister grynter lidt over, at jeg kan fremkomme med sådanne betragtninger, men det er jo rigtigt, hvad jeg siger, det er rigtigt, at pengene går i spekulanternes lommer. Jeg fremdrog her i formiddags et eksempel på, hvordan en ejendom er udnyttet, og jeg er sikker på, at ærede medlemmer, der sidder her i salen, kunne fremkomme med mange flere eksempler. Det er da også typisk, at indenrigsministeren måtte gøre opmærksom på, at der var en spekulant, der sad i skyggen og ærgrede sig over, at hans spekulationer var gået galt — havde vi haft husleje-forhøjelsen, kunne han have opholdt sig på solsiden som adskillige andre. Vi protesterer imod, at man kommer med sådanne foræring, og da der ikke er tilstrækkelig effektive foranstaltninger i denne afviklingslov til at hindre yderligere forhøjelser ud over de 16 pct., må man gå ud fra, at de nævnte store beløb, man forærer udlejerne, bliver endnu større.

Jeg har med interesse hørt på diskussionen her om ejendomsretten og hørt det ærede medlem hr. Thestrup igen give udtryk for sin forargelse over, at det offentlige inddrager visse konjunkturgevinster. Det ærede medlem mener, at de ikke hører det offentlige til, de hører grundejerne til,

[Alfred Jensen.]

og så vidt jeg forstod ham til sidst, vil han skelne mellem grundejere og udlejere. Ja, så tager jeg fejl; der bliver rystet på hovedet. Jeg har nævnt eksempler på, hvor grelt det står til med udplyndring af lejerne, og ikke desto mindre skal man høre den tale her fra talerstolen om, hvordan privatejendomsretten animerer folk til arbejde, til skabende indsats. Det, der her er tale om, er i hvert fald, at den private ejendomsret animerer folk til at udbytte og plyndre deres medmennesker; for de gevinster, der her er tale om, er ikke alene konjunkturgevinster, det er jo også således, at de gamle ejendomme er afdraget ved lejernes bidrag. Så kan man stille sig moralsk an og sige, at de penge tilhører dem, der tilfældigvis sidder med skøderne, men enhver vil vist erkende, at den betragtning holder ikke i vor tid, og at man må hævde, at almenvellets interesser går forud for spekulantens. Da jeg hørte udtalelsen her om ejendomsretten, måtte jeg sande rigtigheden i Karl Marxs ord, som han formulerede allerede for mere end 100 år siden: de, der tilegner sig noget, arbejder ikke. Det er, fordi det er meget vanskeligt under denne udbytning. (*Afbrydelse af socialministeren*). Det står i det kommunistiske manifest; jeg kan ikke opgive sidetallet, men det kan vi ordne bagefter. Men han sagde, at de, der tilegner sig noget, arbejder ikke, og det passer ganske glimrende med, at udlejerne har tilegnet sig og ønsker fortsat at tilegne sig de goder, som de ved de kun kan opnå på bekostning af den arbejdende, slidende, skabende befolkning.

Jeg må fastholde, at vi ikke kan gå ind for afvikling, hverken af de former for beskyttelse, der er i huslejelovgivningen, eller af de goder, der findes i boligstøtte-lovgivningen. Ydermere må vi sige, at det må komme dertil, og det ret omgående, at boligen ikke er et spekulationsobjekt, og det må gælde ikke alene de gamle boliger, men også de nye. Derfor har vi den opfattelse, at det offentlige må overtage den gamle boligmasse, og at det nye byggeri må foregå på en sådan måde, at spekulanter ikke får fat i det, men at det offentlige bevarer taget i ejendomsretten hertil. Og endelig vil jeg sige, at vi ret

naturligt vender os imod huslejeforhøjelsen og den boligskat, der her er tale om.

Boligministeren (*Bundvad*): Jeg tror, at debatten er kommet dertil, at det vel nok vil være rigtigt at gøre bemærkningerne korte, men jeg må alligevel sige til det ærede medlem hr. Alfred Jensen, at hans slutbemærkning måtte overraske mig ikke så lidt. Det ærede medlem forlangte, at man skulle socialisere byggeriet, samtidig med at han sagde: vi må vende os imod en boligskat. Det ærede medlem må vistnok hjem og gøre op med sin marxistiske samvittighed, om de to ting rigtig passer sammen. Det ærede medlem sagde også, at hans parti var imod grundskylden, fordi den bl. a. havde den virkning, at folk i nybyggeriet også fik en forhøjelse. Det er rigtigt; de får en forhøjelse, men det ærede medlem glemte jo at sige, at de samme mennesker får samtidig andel i nedsættelsen af skatterne, og såfremt det drejer sig om mindrebemidlede, vil de få en nedsættelse, der er større end den forhøjelse, der kan være tale om i deres husleje.

Må jeg derefter sige til det ærede medlem hr. Paabøl, at jeg forstår ikke rigtig det ærede medlems nu gentagne krav om en hurtig afvikling af statsstøtten til boligbyggeriet; jeg ved ikke engang, hvad det ærede medlem tænker på, når han beder om en hurtig afvikling. Lovforslaget bygger principielt på privat finansiering, og kan privat finansiering skaffe os byggeri nok, bliver der ikke statslån ud over ganske bestemt afgrænsede områder. Så jeg kan kun sige til det ærede medlem, at hvis vi kan skaffe os byggeri i tilstrækkeligt omfang ved privat finansiering, afvikler statsstøtten sig selv.

Det ærede medlem kom med en bemærkning om, at det sociale byggeri havde fået elephantiasis i forhold til det private. Nu har jeg hørt på bemærkninger i den retning et par dage; må jeg ikke gøre det ærede medlem hr. Paabøl opmærksom på, at da 1946-loven blev lavet og startede den frodige og heldige og rivende udvikling, som vi har haft på det sociale byggeris område, havde vi en indenrigsminister fra venstre, og det var ham, der fik det på-

[Boligministeren.]

gældende lovforslag gennemført; når det ærede medlem har kørt så stærkt frem med kritik af det sociale byggeri gennem årene og de virkninger, det har haft på økonomien, synes jeg, man skulle gribe i sin egen barm og ikke skælde os andre ud for det, man selv har været med til at gennemføre. Vi søger dog at rette de fejl, der eventuelt kan være.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Thestrup, at jeg tror, vi taler om to forskellige ting, når vi taler om sygekassegrænsen. Jeg taler om, at vi indfører et nyt begreb, husstandsindkomsten, i relation til sociale tilskud, til børnetilskud og i det hele taget de tilskud, hvor vi bygger på lejernes personlige forhold, men vi har et andet begreb, hvor vi skal afgøre, om folk kan flytte ind i et almindeligt socialt byggeri, og dér anvender man sygekassegrænsen.

I denne forbindelse bør jeg måske sige til det ærede medlem hr. Paabøl, at de tal, han nævnte for, hvor mange personer under sygekassegrænsen der bor i det sociale byggeri, ikke kan passe. Jeg har foretaget en undersøgelse af disse forhold i en række kommuner ved nyudlejet, socialt byggeri, og så vidt jeg husker tallene, viste det sig, at 85 pct. af de nyindflyttede i det udlejede byggeri i det pågældende år var under sygekassegrænsen, men ikke det tal, som det ærede medlem nævnte.

Trods forskellig opfattelse af en række ting har disse to dages debat vist en sådan saglig indstilling over for hele det brede felt, vi arbejder med her, at der skulle være mulighed for, at vi kan forhandle os frem til et resultat. Særlig nærer jeg håb herom, efter at det ærede medlem hr. Paabøl har sagt, at hans parti ikke vil gå imod det, han kalder boligskatten, ud fra et principielt, men ud fra et praktisk hensyn, og det skulle jo give os mulighed for, når vi virkelig kommer til at drøfte problemerne og ser dem i sammenhæng, at kunne tale os til rette også på dette punkt. Jeg kan på forhånd sige, at ministeriet naturligvis er villig til at komme med de oplysninger, man måtte ønske, og at vi vil være med til at drøfte problemerne. Jeg mener, det vil være bedst for sagen, om vi kunne samle et stort flertal om denne opgaves løsning.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): De ærede medlemmer hr. Thestrup og hr. Paabøl var igen inde på, at værdistigningen i ejendommene væsentligst skyldes pengeforringelsen og der derfor ikke var grund til at inddrage noget af den eller forhindre en videre stigning.

Nu er der dertil at sige, at i mange tilfælde går denne værdistigning langt ud over pengeforringelsen, og det gælder ikke mindst enfamiliehusene, idet prioriteringsforholdene jo gør, at mange før krigen ejede en ret lille del af den ejendom, de havde skødt på. Men når vi nu ser på forholdene, er skødehaverens andel i høj grad forøget. Kan det så virkelig være tanken, at de, der sidder i fast ejendom, skulle være de eneste, der havde garanti for at beholde deres værdier, når en krig eller en besættelse gik hen over landet eller økonomiske forstyrrelser medførte, at såvel landets som den enkelte borgers økonomi og velstand forringedes? Skulle da de, der sidder med realværdierne, have garanti for at kunne beholde dem ubeskåret? Jeg tænker ikke på, at man skulle ekspropriere tingene fra dem. Men ikke nok med det. Når man bagefter skal til at fordele de byrder, som nu engang falder på samfundet, så mener man også, at de med realværdierne skulle skånes og ikke betale noget for den særret, som de har haft ved, at de har set deres værdier sikret, medens andre borgere har set deres forringet. Man må nemlig huske på, at når der sker en sådan forskydning, så kan de, som sidder med realværdierne, ikke få dem sikret eller få en værdistigning, medmindre der er andre borgere, som må betale. Derfor kan jeg ikke rigtig forstå den jura, som ligger til grund for denne fortolkning.

Så siger det ærede medlem hr. Thestrup — og nu synes jeg, det begynder at blive lidt morsomt — at det, man her foreslår, er at tage en stigning, som endnu ikke er konstateret; man må i hvert fald vente, til den er kommet. Men før hed det sig, at den værdistigning, som er sket, måtte man ikke røre ved. Hvordan skal man da så bære sig ad? Når stigningen er sket, må man ikke røre den, og vil man forhindre, at den sker, må man heller ikke gøre det; man skal vente, til den er sket.

Det ærede medlem hr. Alfred Jensen var

[Indenrigsministeren.]

inde på, at lejerbeskyttelsen skulle vedvare. Nu er det jo en fiktion at tro, at man under den økonomiske udvikling kan beskytte lejerne mod huslejestigning. Det er ganske umuligt, og det har udviklingen også vist. Det ærede medlem henviser til de 16 pct., som han siger ejerne får. Det kan vi godt sige, hvis vi medregner det, der bliver hensat til indvendig og udvendig vedligeholdelse; det er også noget, der kommer ejeren til gode, for så vidt som hans ejendom bliver bedre vedligeholdt. Men det ærede medlem ser jo helt bort fra, at i øjeblikket og i den tid, der er gået, har lejerne båret en stor del af denne vedligeholdelse. De har altså fået en lejeforhøjelse, ganske vist indirekte. Derved at de, når deres lejlighed ikke blev vedligeholdt, selv måtte gøre det, har de fået en indirekte lejeforhøjelse. Derfor er det en ganske umulig ting at blive ved at opretholde det, som det ærede medlem kalder en lejerbeskyttelse; det lader sig ikke gennemføre, og det ville kun gøre forholdene værre og værre og boligmangelen større og større. Det er grunden til, at regeringen siger, at vi må over til frie forhold, og så er det altså, spørgsmålet rejses: skal man lade gevinsten gå i husejernes lomme, eller skal man søge at sikre kommunerne andel i den værdistigning, der sker?

Det ærede medlem siger, at der også falder nogen grundskyld på de nye ejendomme. Jeg vil gøre opmærksom på, at det er forholdsvis mindre beløb, der falder på boligmassen, fordi boligerne i almindelighed ikke ligger på de meget dyre grunde; det gør forretningsejendommene, som indtjener en meget høj husleje, og derfor er der ingen grund til at skåne dem. Derved får lejerne en større skattelettelse, for hvis vi gør regnestykket op og tager hensyn til den grundskyld, som falder på de store og dyre forretningsejendomme og på ubebyggede grunde, vil lejerne antagelig få dobbelt dækning for den grundskyld, som falder på beboelsesejendommene, gennem den skattelettelse, der flyder af, at alle de andre ejendomme betaler betydelig mere i grundskyld, end beboelsesejendommene kommer til at betale. Det bliver en god forretning for lejerne i stedet for en ny byrde, som det ærede medlem tror. Det bliver det netop ikke.

((Kort bemærkning).)

Alfred Jensen: Jeg forstod af boligministerens bemærkninger, at det, der var tale om ved denne skat, var en slags socialisering af en del af boligmassen. Jeg deler ikke denne opfattelse. Det, det drejer sig om her, er jo faktisk, at man lægger en skat på boligen ud over den lejestigning, der allerede har fundet sted. Jeg skulle have indtaget et andet standpunkt, hvis det var således, at ministeren ville have indkasseret noget af den gevinst, som udlejerne gennem årene har tjent på lejerne, men det er jo ikke det, der er tale om her. Her er tale om, dels at man giver udlejerne en for-tjeneste på 16 pct. i snit, dels at man lægger en skat på boligen i almindelighed i de områder, der her er tale om, og det er det, jeg har vendt mig imod. Jeg kan ikke anerkende, at man kan sætte de to ting i forbindelse med hinanden. Der er et modsætningsforhold, og under disse omstændigheder vil vi stemme imod såvel forhøjelserne som boligskatten.

Den højtærede indenrigsminister vil forklare, at det, der her gennemføres, egentlig ikke er så slemt; det, man gør, er faktisk, at man tvinger ejerne til at foretage vedligeholdelse, noget, som lejerne enten ikke har fået eller selv har måttet afholde omkostningerne ved. Ja men her har forholdene jo været sådan, at det havde været muligt at pålægge udlejerne vedligeholdelsen, fordi de gevinster, de har taget hjem gennem årene, har stillet dem på en sådan måde, at de havde midler dertil. Når de har kunnet unddrage sig vedligeholdelsespligten, er det, fordi der ikke har været taget med tilstrækkelig fast hånd på dem, og fordi det har været muligt for dem at lave de spekulationer, vi kender. Jeg hører nu, at lejerne vil komme til at tjene på denne huslejeskat; det har jeg min store tvivl om, men det skal jeg have i erindring til en anden gang.

Dernæst siger boligministeren, at de, der kommer til at betale forøget husleje som følge af ekstra grundskyld og ekstra bygningsskat, jo også vil få del i skattenedsættelsen. Ja, det er jeg fuldstændig klar over, men det går jeg ud fra at udlejerne også får, så det kan vel ikke være begrundelsen. Nej, det står fast, at det, der her sker, er, at man

[Alfred Jensen.]

lægger en afgift på den gamle boligmasse, og man lægger den også på den nye, uden at der er nogen udsigt til — i hvert fald ved vi det ikke — at lejerne får dækning derfor.

(Kort bemærkning).

Thestrup: Jeg vil gerne sige til den højtærede indenrigsminister, at det er kedeligt, hvis ministeren ikke forstår den jura, der giver skødeindehaveren fordelene ved den faste ejendoms værdifasthed, medens obligationsejeren må lide under inflationen, thi netop den jura gælder ikke alene her i landet, men praktisk talt også alle andre steder.

Må jeg nævne en kendsgerning, der dog måske kunne få den højtærede minister til at finde det mere rimeligt, at ejerne får en del af de store beløb, der her er tale om, nemlig den lange periode, igennem hvilken ejerne ikke nær har fået dækning for deres udgifter. Og må jeg så endelig sige, at hvis man mener, det er nødvendigt for landet, ja, så er der den almindelige skattevej at gå. Her sker der det, at man griber ind over for ejendomsretten. Det er det, vi fra vor side ikke kan være med til.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Det ærede medlem hr. Thestrup mente, at den jura, han omtalte, gjaldt næsten også alle andre steder, men det er nu ikke noget bevis for, at den er rigtig.

Med hensyn til at pålægge ejendomsbesidderne en byrde, når de har haft den fordel at have deres værdier sikret, forstår jeg bedre den jura, som Anders Sandøe Ørsted praktiserede efter 3 års krigen, da han pålagde en hartkornsskat til dækning af de udgifter, der havde været, altså et bevis for, at ejerne af de faste ejendomme havde været sikret og tjent godt, og at man derfor, når byrden skulle fordeles, måtte tage hensyn til dette. Det er det, vi gør med dette forslag.

(Kort bemærkning).

Paabøl: Til det ærede medlem hr. Niels Andersen vil jeg sige, at det, jeg har udtrykt min forbauselse over, er, at retsforbundet kan gå med til en afvikling, som

medfører en forøgelse af den samlede beskatning, for det er det, der er tale om i dette tilfælde.

Med hensyn til boliglovsforslaget har jeg ikke udtalt, at jeg var tilfreds med den afviklingstendens, der er i det; jeg har udtalt, at jeg var tilfreds med den målsætning, ministeren gav udtryk for i sin fremsættelsestale; men den er jo ikke fulgt op i lovforslaget, for de sociale boligselskaber bygger jo videre i betydeligt omfang.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt grundejerne skal have det hele, vil jeg sige, at det er jo slet ikke sådan, problemet ligger, for det, som skal ind i de offentlige kasser, det finder jo ind i de offentlige kasser ad de normale kanaler.

Hele det spørgsmål er for øvrigt meget mere kompliceret, end man gør det til. Efter forrige krig sad der en kommission og arbejdede med spørgsmålet; den fandt ud af, at det i virkeligheden var en håbløs opgave, fordi ejendommene var prioriteret til forskellige tidspunkter og under forskellige renteniveauer, nogle var uprioriterede, og ejendommene havde været genstand for livlig omsætning til stigende priser. Det samme billede har vi i dag. Den mand, man i virkeligheden skulle have fat i, er ofte gået ud af billedet, og forholdene er så forskelligartede, at skulle man virkelig foretage en beskatning, måtte det være med individuel prøvelse i hvert enkelt tilfælde. Det ville være en ganske håbløs opgave, og efter forrige krig opgav man den. Jeg tror, man må slå sig til ro med, at det, der skal ind i de offentlige kasser, finder ind ad de normale kanaler.

(Kort bemærkning).

Niels Andersen: Jeg gjorde mig i mit sidste indlæg skyldig i en fejltagelse, idet jeg omtalte hr. Egon Larsen, der er direktør i Kjøbenhavns Grundejerforening, som formand; det er konsul Sliben, der er formand.

Det ærede medlem hr. Paabøl gjorde en bemærkning om, at retsforbundet her går med til mere skat. Det reelle forhold er imidlertid det, at vi her går med til en ejendomsbeskatning på ca. 136 mill. kr. og til en tilbagebetaling af ca. 120 mill. kr. til

[Niels Andersen.]

nedsættelse af de kommunale indkomstskatter. Vi anser det for en heldig udvikling. Men det, jeg er forbavset over at det ærede medlem som ordfører for venstre går med til, er dette, at grundejerne skal have en større andel i den stigning, der skal ske, end grundejerne selv har ønske om.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Poul Hansen (Svendborg): Jeg foreslår, at de 5 lovforslag henvises til et udvalg på 21 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af dags dato meddeler boligministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om afvikling af statens garanti for renten af de af husmandskreditforeningerne og Sønderjyllands Kreditforening udstedte kasseobligationer.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Boligministeren (Bundvad): Jeg skal hermed tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om afvikling af statens garanti for renten af de af husmandskreditforeningerne og Sønderjyllands Kreditforening udstedte kasseobligationer.*

Statens garanti for renten af husmandskreditforeningernes kasseobligationer har oprindeligt hjemmel i kreditforeningslovens § 30, stk. 2, der omhandler obligationer til en rente af 4 pct. Senere er garantien ved midlertidige love udvidet til at omfatte obligationer til en rentefod af $4\frac{1}{2}$, 5 og 6 pct. Medens garantien for de lavere forrentede obligationer og for 6 pct.s obligationerne gælder uden tidsbegrænsning, udløber loven om garanti for $4\frac{1}{2}$ og 5 pct.s obligationerne med udgangen af december termin 1958. Det er derfor nødvendigt nu at

tage stilling til, hvorvidt garantien skal forlænges. Ved flere lejligheder, bl. a. ved forhandlingerne om lov nr. 84 af 29. marts 1956 om garantien for 6 pct.s obligationerne, har der været rejst spørgsmål om berettigelsen i fortsat at opretholde garantiordningen. Jeg henviser herom til Folketings-tidende for 1955-56, sp. 3222, 3225 og 3984.

Som forudsat ved fremsættelsen af forslag om forlængelse af garantien for $4\frac{1}{2}$ og 5 pct.s obligationerne i 1 år fra 1957 til 1958 har der været forhandlet med husmandskreditforeningerne om en afvikling af statsgarantien. Forhandlingerne har omfattet ikke blot garantien for $4\frac{1}{2}$ og 5 pct.s obligationerne, men samtlige husmandskreditforeningernes afdelinger, også de lavt forrentede. Selv om forholdene for Sønderjyllands Kreditforening, der også nyder statsgaranti for en del seriers vedkommende, ikke er helt tilsvarende, har man inddraget denne forening i drøftelserne med henblik på også at afvikle denne garantiordning.

Såvel husmandskreditforeningerne som Sønderjyllands Kreditforening har erklæret sig indforstået med en afvikling af garantiordningen over en periode på 4-5 år. Jeg finder det rimeligt, at man ikke fratager foreningerne garantien straks, men giver dem lejlighed til at forberede oprettelsen af nye serier til afløsning af de bestående, ligesom jeg mener, at det er af betydning, at de nu åbne afdelinger ikke lukkes for tidligt, så de bliver af en for ringe størrelse.

Husmandskreditforeningerne har i forbindelse med drøftelserne om en afvikling af garantiordningen fremsat ønske om en regulering af de for husmandskreditforeningernes udlån gældende lånegrænser. Regeringen har erklæret sig rede til at forhandle herom.

Sønderjyllands Kreditforening har understreget, at begrundelsen for, at staten i sin tid trådte til med garanti for de 45-årige serier, var overgangsvanskelighederne i Sønderjylland efter genforeningen. Foreningens ledelse har ment at burde tage et forbehold for det tilfælde, at forholdene i landsdelen på ny skulle gøre det påkrævet at søge statens støtte.

Jeg skal i øvrigt henvise til bemærkningerne til lovforslaget og anbefale forslaget til tingets hurtige og velvillige behandling.